

חוברת

דף השבוע

מסכת כתובות חוברת כו

דף ק"ב

קונטרס מלא מראי מקומות חשובות על כל דף ודף
כדי לסייע את הלומדים החשובים של מסגרת 'דף השבוע'

ויש בה ארבעה חלקים:

- א קושיות פשוטות - ליישב קושיות פשוטות אשר יתקשה בהם הלומד
- ב עומק הדף - להעמיק קצת בגמ' ורש"י, על פי דברי גדולי המפרשים
- ג התוספות העיקריים - להדגיש את התוספות הנחוצין ביותר
- ד סוגיית הדף - בכל דף נערכה סוגיא שלימה אחת עם העתקת מראי מקומות

NEW
SECTION

התוספות העיקריות

הנושא את האשה פרק שנים עשר

כתובות

קב.

עין משפט
נר מצוה

מסורת
הש"ס

במ"ו (א) מ"ח י"ח קדושין
ט: (ב) מ"ח חנוך לנולד
ג: ד"ה חתן וחתן
ד: לקמן קט. ד"ה חתן
(ג) נכוחות נ"ד (ד) שם נ"ד
(ס) נעמן נ"ה. כ"ד קנה:
רש"י (ו) מ"ח חנוך
קט"ו ד"ה חתן
(ז) מ"ח חתן
ד"ה חתן (ח) מ"ח חתן
הוא בשעת מתן מעוט ה"ל
לפרוש כ"ר רש"י (ט) מ"ח חתן
וקשה ל"ה לפרוש
הקונטרס האולן ומוקף לה
ס' רש"י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חתן
ה"ה ע"ה חתן
(ב) שם ד"ה חתן
וקשה לפי הקונטרס האולן
ומוקף לה לנ"ה

הגהות

תוס' ד"ה לברור.
הואיל ובשטר גמור
דלא. לברור הוא נראה
לנהיגה האולן ובשטר גמור
הוא. ואולי כח שון זה
אליהו כח שון שכתבו
לקמן. כי גם בדרכים נעל
ד"ה חתן חתן חתן
אלה לפרוש:

ד"ה אליבא.
אמאי לא הוי שיעבוד
בזה השטר בערי
בשטרות. כל"ל כ"ה ו"ה
במסכתא:

תורה אור

רש"י או אולי אע"כ
קרי תבשיל או אולי
הביאיו א"ל ונעתי
קמץ וקמץ ק"ך ק"ך
הקטנים:

(מנחת מנ. ט)

לא בשטרי פסיקתא. התמן והכלה פוסקין מנאים שנייהם נשני
עדים והעדים חותמים עדות גמורה וא"כ מאי למימרה אליגטרין
בגון דליקא קיין אלא דכרים ואשמעינן כדרי גידל דלא צני קיין:
לברר לו כהן. שלא ימנו לבן אחר: אי הכי. דטעמא מאס
שעבודא לאורייתא הוא וזהו ליה
כעדי עדים וחומתים אמאי אין
צני פדוי: שטא יאמרו פודין. את
הכסרי בשטרי חוב שיש לו על אחר
ומסרו לבן בפדיו דלמימרה
מה לי האי שטרא ומה לי האי שטרא
ואנן חנן במכסות בכורות אין פודין
לא בעבדים ולא בשטרות ולא
בנקדשות וילמין לה חסם מקראי
בפרק שם כבור לנחלה: לאחר חיתום
שטרות. חסם חתומת העדים כחוב
פלוגי ערב והוא מודה בדבר:
רבי יוחנן דגבא מנכסין בני חורין. המלה
מן הערב ולא מנכסין משועבדים
כיון דלאחר חיתום השטר הוא
הוא לא כמלה על פה: אליבא
רבנן כהן עלמא לא פליגי.
לומר כהן שפי' קלמרת דר' יוחנן
כרבי ישמעאל ולא כגון נגס דמועה
רבי יוחנן דלגן נגס פטור דהשטא
ומה ערב דשעבודא לאורייתא הוא
דכתיב (א) אכסי אערבנו (ב) ואלה
כי ליכא עדים פטור כ"ה כ"ה:

כרבי ישמעאל וריש לקיש דאמר כבן נגס אליבא רבנן נגס כ"ע לא פליגי
כ"י

לא בשטרי פסיקתא וכדבר גידל (א) דאמר רב
גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך
וכמה אתה נותן לבתך כך וכך (ב) עמרו
וקידשו קנו (א) הן הדברים הנקנין באמירה
תא שמע (ב) כחב לבתן שאני חייב לך
חמש סלעים חייב ליתן לו חמש סלעים
ובנו אינו פדוי היום דמשועבד ליה
מדאורייתא אי הכי אמאי כתב כר לברר
לו כהן אי הכי בנו אמאי אינו פדוי כדעולא
(א) דאמר עולא דבר תורה פדוי לכשתן ומ"מ
אמרו בנו אינו פדוי גזירה שטא יאמרו
פודין בשטרות אמר רבא כתנאי (א) ערב
הוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסין
בני חורין מעשה בא לפני רבי ישמעאל
ואמר גובה מנכסין בני חורין אמר לו בן נגס
אינו גובה לא מנכסין בני חורין ולא מנכסין
משועבדים אמר לו למה אמר לו הרי שהיה
חונק את חבריו בשוק ומצאו חבריו ואמר
לו הנח לו ואני אתן לך פטור שלא על
אמונתו הלוהו לימא רבי יוחנן דאמר
כ"י

תא שמע כתב לבתן שאני חייב ב' חייב ליתן לו חמש סלעים.
השטא סלקא דעתין דהאי חייב משום שנחתיו לו ושנעבד
ע"י השטר ולהכי צנו אינו פדוי ומשני שאני חסם דמשועבד ליה
מדאורייתא פטור להכי יוכלו הכה להחמיש ע"י השטר שיש עליו
קלס שטנוד אצל במקום דליכא
שעבוד לא מני למשעבד כשטרא:
חייב ליתן לו חמש סלעים. וכדי
האי גזירה מיירי דאי לאו
הכי מאי קמ"ל דמיחייב:
לברר לו כהן. אפי' כמכיר
כחונה מיירי דמסתמא
קנה בלא כתיבה כדמוכח בשלי
כל הגט (ויטין ג.) ומיהו לר' קרי חתמה
דלא להלך ביה והוא מני שטיי
שכתב לו משום דלא לימא ליה פרעמי
הואיל ובשטר גמור מיירי:
א"י הכי בנו אמאי אינו פדוי.
כלומר הוא ליה למימר דליהוי
פדוי לשטיא ליד כהן דהיי דקודם
שכא לידו דינא הוא דלינו פדוי דהא
ליכא עליה אלא שעבוד בעלמא דה"מ
כשיגיע לידו אמאי אין צנו פדוי
וצכרייתא משמע דלינו פדוי לגמרי:
אמאי אינו פדוי כדעולא ב'.
וא"כ עולא לית ליה דרבי
יוחנן דאמר חייב דליגטרין ליה
לפרוש טעמא מאס שלא יאמרו
פודין בשטרות וי"ל דליגטרין לפרוש
הכי משום דמיירי בכל ענין אפילו
כתב לו שאני חייב לו ה' סלעים
לפדיון ואפי' לא כתב לו הכי סתמא
עלמו

דמילתא לפדיון צנו הוא דקאמר ולעולם אית ליה דר' יוחנן. מ"ר: כתנאי ערב הוצא אחר חיתום שטרות. ולא חסם עלמו
היטב אלא ולי ערב בעלמא כעין שלמעלה והשטא משמע הלא דערב היולא אחר חיתום שטרות מיחייב משום דחסי כחונה שטעמא
ערב בשעת מתן מעוט וקשה לרבי דלא משמע הכי בסוף מ"ב דגיטין (דף כה. עה) דאמרין חסם צני רמי בך חמא ר' יוחנן
בטבלא שהיא שלה וגט כחוב עליה והרי היא יולאה מחמת יד כ' מהו מי אמרין אקטיא אקטיא ניהליה או דלמא כ' ובעי למיפסט
רבא מערב היולא אחר חיתום שטרות גובה מנכסין בני חורין אלמא דחייב משום דשעבד נפשיה כשחסם עלמו בשטר ומשום הכי
פסיק דהא האי שטרא כשחסם צו הערב לאחר זמן נכר היה מסור למלוה והיאך נכסי הערב משפדיון צו והא צעין ספר
מקנה אי לאו דלקנייה ניהליה מלוה לערב וחסם והדר מסר ניהליה ואי טעמא דהולאה מיחייב אי"כ לא לר' שהיא קטו לערב ואחמר
רבי דלעולם מחמת הודאה מיחייב והכי פשט רבא דאי אמרת בשלמא בעלמא קרי כה"ג משום הכי מיחשב הודאה דאלימא מילתא דשטר
ושטיא אדלחא אלא אי אמרת בעלמא לא מיחייב כה"ג אם כן הלא נמי לא אלימא מילתא דהאי שטרא ולא חסי הודאה. מ"ר: (א)
אליבא רבנן כ"ה לא פליגי. פירוש רבי יוחנן לא מני כהן נגס וסומא לרבי דהואיל וכן נגס פליג אדרבי יוחנן דלא חסם ליה
הודאה מנא ליה לרבי יוחנן דרבי ישמעאל סבירא ליה סומא דהא בשלי ב"ב (דף קטו.) "אמר רבי יוחנן גופיה חלוק היה רבי
ישמעאל אף בחטוק ולמלא דוקא בחטוק הוא דפליגי דרבי ישמעאל כגר משעבד נפשיה וכן נגס כגר דחטוק לא משעבד נפשיה אלא
באדלחא ל"פ כלל דמועה רבי ישמעאל דליה הודאה ונראה לי דיש לדקדק מדקתני רישא ערב היולא אחר חיתום שטרות ואי לא פליג רבי
ישמעאל באדלחא לא היה ליה למיחייב הכי אלא היה ליה למימר דערב שלא בשעת מתן מעוט משעבד נפשיה אלא הא משמע לן
דאפילו חמא לומר דלא מיחייב משום דלא משעבד נפשיה הואיל ולא אי בשעת מתן מעוט מכל מקום מחמת הודאה מיחייב וכי חתמא
ומגלן דבחטוק פליגי דלמא בזה דוקא פליגי יש לדקדק מדקתני רבי ישמעאל למא והאיך לו הרי שהיה חונק ואם חמא לומר דמועה רבי
ישמעאל בחטוק דלא מיחייב אי"כ הכי קאמר ליה למא לא יחייב משום הודאה ומה השיב הרי שהיה חונק אין הגדון דמועה רבי
אלא ודאי בחטוק נמי פליגי והכי קאמר לו למא לא יחייב משום דמכשיו הוא דמשעבד נפשיה וסבא שמעתי מר' כדברי ור"מ מפרש
כולה קונוא בלא הודאה שלא היה חייב לו כלום מחמתה והא דקאמר חייב איני לך מנה בשטר היינו בשטר גמור שחתמו היטב
שרואה להשעבד ולהחייב לו מנה בשטר זה וזהו פליגי רבי יוחנן כגר אלימא מילתא דשטרא לאקטיי ציה בשטר זה כמו שהיה
בפני עדים ולין דמיון טוב אלא אידי דנקט דלמא לא חסם עדי נקט נמי הלא כמ"ד להו חסם עדי דמי ואין למחמו הכי
משעבד בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר דיש לומר דהואיל וטורח למכש שטרא גמור ומשעבד נפשיה שהרי אפילו בלחמיה בעלמא
יש דברים שנקנין כדקאמר בסמוך ועוד דשמעינן ליה לרבי יוחנן בזהו (ב"ב דף קטו.) הוהוה מוחנה מועטת לחבריו קנה אע"פ שלא
הגיע לידו דגמר ומקני הכה נמי מוחן שטרא ליחס בשטר כה"ג גמר ומקנה ומקני כחנאי ערב היולא אחר חיתום שטרות וחסם עלמו
היטב אי פלוגי בן פלוגי ערב ומעכשיו הוא משעבד ועכשיו אחי שפיר הדין דגיטין (דף כה. עה) אצל לפי הקונטרס דמטעם הודאה
לא כתב צו אלא ואני ערב ומסר לו השטר בפני עדים ופליגי בן נגס ורבי ישמעאל אי הוה הודאה אי לאו ואם חתמא אמאי לא הוה
שיעבוד צוה השטר כעדי חסם וי"ל דלא חסי האי שטר לאשעבד ציה כיון שאין כחוב צו שם הערב אלא כחיתו דכיון שאין מוחיח
מחיתו שהוא מסור לא מני לאשעבד ציה וא"כ אמאי נקט אחר חיתום שטרות ה"ה קודם חיתום דהוה מילתא דהוה חסם אחר
חיתום דקודם חיתום אין רגילות לכתוב לשון גרוע אלא לאחר חיתום רגילות הוא לכתוב לשון גרוע בשטר משום שההולאה כבר נעשית
ולפי' ר"מ דמיירי בשטר גמור ליכא למימר דהא דנקט לאחר חיתום משום דקודם חיתום גבי ל"כ אפי' שלא בשעת מתן מעוט דהא בן
נגס כריס לקט ולדידיה לא מני לאשעבד ציה בשטרא אלא להכי נקט לאחר חיתום דלא מוכחא מילתא דלאחר מתן מעוט היה אצל קודם
חיתום מוכח מילתא דקודם מתן מעוט הוא וזהו מודה בן נגס דמשעבד אצל לאחר חיתום פליג דמוכחא מילתא דלאחר מתן מעוט
הוא דלא קודם מתן מעוט הוא ליה לאקדומי לחיתום אלא לא יכלו להקדימו וכו' משום הא ליכא הוכחה דלהכי לא הקדימו לחיתום דלא
ליכא דמשעבד ציה (א) הוה קודם מתן מעוט הוא ליה לפרוש אי נמי למיכתב העצבות בלא וא"כ דהיכא דלא כתב וא"כ קיימי
העדים עליה אלא מלחא בלפי נפשה הוא כדמסקין ב"ב בסוף (דף קטו.) (ב) וקשה לפי' ר"מ האולן ומוקף להאי כתיבה שהוא שטר
גמור להחייב צו כשמוסר לו בפני עדים מההיא טעמא שמתחייב שום דבר יחייב לו שיעבוד נכסין נמי ע"י עדי מסירה כמו אם ליה ממנו
דעדי מסירה מפקי ליה לקלל כדמוכח בכמה דוכתי ור"מ הביא ראייה לדבריו מירושלמי דרבי יוחנן וריש לקיש אמרי כה"ג שלא נחייב
לו קודם לכן שפירך מנה נחייב זה לזון את נה אשתו לא כן אמר רבי יוחנן ורש"י הכיחב שטר חוב לחבריו בחזקת שהוא ונאלץ
שאינו חייב אינו חייב לו כלום ואף על פי שלפי הירושלמי קשה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אין לחוש דכמה דוכתי פליג אמרם שלנו:

ביאור הקושיא והתיורן של הגמ'. [ע' בפרס יצחק (אות ט) שדן אם דברי התוס' קאי דוקא אליבא דפירוש ר"ת בסוגיין (מובא בתוס' לקמן ד"ה אליבא) או גם
לפי פירוש רש"י (המבואר בתוס' שם)].

ביאור קושיית הגמ'. [מש"כ דאי לא"ה מאי קמ"ל דמחייב, ע' בחי' מהר"ט (ד"ה עוד קשיא) שהקשה שלכא"י יש כאן חידוש אחר, עיי"ש].

ביאור קושיית הגמ'. [ונע' בריב"ב (ד"ה ור"ת ו"ל) שפירש באופן אחר].

העירו הערה פשוטה. [מש"כ דסתמא דמילתא לפדיון בנו הא דקאמר, ע' בספר אמרי בינה ובספר מר דרור שביארו למא זה סתמא דמילתא].

קב: הנושא את האשה פרק שנים עשר

כתובות

מסורת
הש"ס

גבר (א) מ"ק יט: קדושין
ט: ט (ב) לעיל קא: א) לעיל
פ. (ד) צ"ב קט: קדושין ט:
קדושין ט: מת.
(ה) קדושין ט: רבא וכו'
הועתק בכל הפוסקים
(ז) גיטין נא. כל הענין (לעיל
א) פ"ג ע"ב פד"ה
הפוסקים שפירשו שם
בבאור ה"ח נבארו דבר
שכן וישיבת כלל לענין:
תרו"ם (ט) ו"ע ח"ט
יבמות נא: ד"ה מ"ש
כנסה

הגהות הב"ח
(ב) תוס' ד"ה יתנו
הד"א ע"פ ד"ה הנל;

גליון הש"ס
גמ' זאת אומרת בת
דבר. עי' שיטה מקובצת
בכ"מ קב. ד"ה אר"א ו"א
בשם רב סעדיה גאון:

הגהות
תוס' ד"ה אימור. אלא
איצטריך טעמא
דתנאי ב"ד כו' לזון את
בתו מוחיים. כל"ל:
(רש"י)

[illegible]

גוי ליורשיו מעשה הי' ושתמיהו

[illegible]

יז מניחים (אלא) אצל מי שהוא

וְשִׁמְשֹׁמֶל רָבוּ וְזוֹ
 שִׁשִּׁיךְ לִיָּה לְשִׁעֲבוֹב
 אֵלָּא שִׁיךְ שִׁעֲבוֹב
 גִּדְלָא אִמֶּר רַב כִּסְיָא
 דְּרַבְחָא אָתָּה נָא
 רַבְדִּי שְׂמַר קֻנָּה הָא
 אִמֶּר רַבָּא מִסְתַּבְּחָא
 הָא דְקָא מִפִּי הַגִּבּוֹר
 מִמֶּנּוּ בְּנֵיגָה לִידֵּי
 וְלִי בְּנֵיגָה לִידֵּי
 הָא רַבָּא אָתָּא לִידֵּי
 וְגַּם מִחֲתָנִי אַהֲרָדִי
 אֵלָּא לְרַב אִשִּׁי
 אֵלָּא אִשִּׁי דְּרַבְרִבִּי
 אֵלָּא וְעָתָּה לְרַב כִּסְיָא
 וְיָבִיבָה (הִתְפַּקֵּן)
 אָתָּא בְּתַךְ תַּמְשֵׁשׁ
 בְּחֹבְתִין אֹמְרִים וְ
 אֵין וְתַנְנִן (הִכּוֹבֵר)
 וְכִנְסִיךְ תַּנְיִין
 שֶׁכֵּן אֵין חֹבְתִין
 מִדַּעַת שְׁנֵיהֶם
 מָאִי לֹא דִשְׁמַר
 מִמֶּשׁ כְּדֹרֵב
 שֶׁכָּתוּב לְשֹׁמֵר
 אִמְרֵי מִקְדָּשֶׁיךָ
 אִמְרֵי אֵינָה מִקְדָּשֶׁיךָ
 נִזְוֹנוֹת מַנְכָּסִים
 וְכִסְיָא מְבַאֵר
 כִּי נִמְנֵם בְּשֶׁקֶט
 הוּא בְּשֶׁקֶט קִינִן
 מִסְקִין הָרֹאשִׁי
 מִהֵנָּה לֹא קִינִן
 מִהֵנָּה לֹא קִינִן
 הֵינָּה מְעַמָּא
 הֵרֵאשִׁיחוּ: אִמֶּר רַב
 כִּסְיָא דְלִמְנָא בְּכִי
 כִּי קָמַן לֵאמֹר
 גִּדְלָא אִצְלִי מִנְּחִין
 הִדֵּה וְשִׁחְמוֹרֵהּ
 קֵט מִיֵּדוֹ אִיכִי וְעִפִּי
 מִיֵּדוֹ מִלִּינִי לְאֻקְסָה
 מִסְקִין (דָּה מַחֵה) תַּנְנִן
 יֵל גַּמָּ' (סָס:) שֶׁכֵּן
 עֲמָלָא לֵפִי טַעֲמִין
 (דָּה קָה) אִמֶּר שְׁמַתָּא
 יֵל מְעַמָּא שֶׁכֵּן
 לְעִינֵי דָלָה נִי
 חֹשֶׁשׁ לְהַתְפִּיקָה לָרִי
 יֵל דָּלָה גַּם מִנְּחִין
 יֵל אִשִּׁי יֵל אִשִּׁי
 יֵל אִשִּׁי מִנִּי לְמִימֵר
 יֵל לָלֶלֶת תַּנְנִין
 יֵל תַּנְנִין יֵל וְיִבְרָחִי
 יֵמָנָה תַּנְנִין כִּי דִשְׁמַר
 מִפִּיכִי הֵיכָא גִּבּוֹר

זו והאם אוסרת יהא גדל אצלי א

פסחם קנין לנכיהם
 שם מרדו דלן ופקס
 שזולין אלן מדעת
 סה אללע שמיס
 יוני אליבא דרבי
 שבעאל וריש לק
 ומעאל התם אלא
 ותא אבל הבא
 ותא גופא אמר רב
 נותן לבנך קד
 קד וכך עמדו
 הנקנים באמירה
 א דברתו נע
 אבל גורת דלא
 א שמיס אמר רב
 הכי אבי הבן מ
 כההיא הנאה דק
 להדי א"ל רבי
 יתנו ליכבא או
 יתנו ליכבא
 על מנת שאזין
 שאת עמי מאי
 לאמירה כתיבה
 דין ודברים א
 האמור לאשית
 ונשואין אלא
 שניהם כותבי
 ונא לא שמיס ארי
 שריבא דאיתמר
 ר"ב ורבי
 ורב שריבא
 מע "מחו בנוהיה
 והוא ציונת מבכ
 כבלעת חוב
 ו מרדו או הכי
 ומאי פסקא אי
 הלה קנין גנות דלא
 להו קנין מי לא
 ה"כ דמי כגון ד
 ריבית בתיבא ב"ד
 רבי בתנאי ב"ד
 גרעי אלא גנות
 ינחו: לא יאמר
 ממאי דגרעיה
 מי שמת ורביח
 ואומרת יהא בני
 יאיו לירושו מעש
 ששמו ונת אשמו שאל
 גרעיס פטילי דלן ק
 ומה לרבי גרעיס פ
 וקון העול ומפרס
 ופסק וי"ל דאית
 שפיען אשמו דלן
 שפיען שמת אלא
 שמיס ומרן ר' דוד
 ינחם הים מיירי ולי
 גרעי בני דהיינו טע
 יני משעבדן ופסק
 יני דשעבדן מהן
 ויהא ואלון ר' דר
 שחן מה מייס דל
 רן טעמי דללכא
 ד מרן ד"ק כיון
 מפורלן לגמרי

ו יורשי האב אומרים יהא גדל אב

[illegible]

דוֹלָה: תַּגִּיא מִי שְׂמַת וְהַעִיחַ בּוֹ ק

[illegible]

יה בין אם היא קטנה בין אם היא

[illegible]

נותן שתדור עם אמה ולא עם א

[illegible]

הר

דף קב.

גמ', לא בשטרי פסיקתא וכדר' גידל כו' הן הן הדברים הנקנן באמירה

קושיא:

קשה, אם אזלינן כשיטת ר' גידל אמר רב, ואיירי בדברים הנקנים באמירה בעלמא, אם כן למה צריכים שטרי פסיקתא.

תירוץ:

המהר"ם שיף (ד"ה דלא) תירץ, שצריכים שטרי פסיקתא כדי לגבות ממשועבדים, שאע"פ שעיקר ההתחייבות חלה באמירה בעלמא, מ"מ א"א לגבות ממשועבדים בלא שטר, ובמתני' מבואר שאפשר לגבות גם ממשועבדים. [וכן תירצו בחי' רעק"א (ד"ה לא) ובספר אילת אהבים (ד"ה לא)].

גמ', תא שמע כתב לכהן שאני חייב לך ה' סלעים חייב ליתן לו ה' סלעים ובנו אינו פדוי

קושיא:

קשה, שלכאור' ברייתא זו אינה דומה כלל למחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש, דברייטא ע"כ איירי שכתב החוב של ה' סלעים דרך התחייבות חדשה, ולא דרך הודאה על חוב שעבר, דא"כ בודאי אינו חייב, דפשיטא דמה שהודה, כוונתו לה' סלעים דפדיון הבן, ולא לחוב אחר.

תירוץ:

הפני יהושע (לתוס' ד"ה ת"ש) תירץ, דאין הכי נמי, הברייטא מיירי שכתב התחייבות חדשה, [ולא כמו שאר הסוגיא דמיירי בהודאה לפירש"י], וכוונת הגמ', שכיון שמוכח מכאן שיכול אדם לחייב עצמו בשטר שלא נחתם, א"כ מסתבר דגם הודאה בשטר כזה מהני. [וע"ע בתומים (סי' מ"ס"ק א) ובקצוה"ח (סי' קצד ס"ק ג) שכתבו עוד תירוצים].

גמ', אמר רבא כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות וכו'

קושיא:

קשה, היאך מדמה הגמ' דין ערב היוצא לאחר חיתום שטרות למחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש, הא ר' יוחנן וריש לקיש מיירי במי שבא להודות על חוב שכבר נתחייב בו, [לפירוש רש"י], משא"כ לגבי ערב, שבא לחייב עצמו בחוב חדש.

תירוץ:

בספר פרדס יצחק (אות ו) ביאר [על פי דברי התוס' (ד"ה אליבא)], דאיירי במי שבא להודות שהוא כבר התחייב את עצמו להיות ערב על חוב זה בשעת נתינת ההלואה. [ועיי"ש בספר פרדס יצחק, שהביא עוד תירוצים].

גמ', אמר לו הרי שהיה חונק את חברו בשוק ומצאו חברו ואמר לו הנח לו וכו'

קושיא:

קשה, מה היא טענת בן ננס לר' ישמעאל, הא כוונת ר' ישמעאל היא לענין ערב שבא להודות שכבר קיבל על עצמו להיות ערב בשעת נתינת ההלואה, [לפירוש רש"י, וכמו שנתבאר בקושיא הקודמת], וא"כ מה היא השייכות בין זה למי שחונק את חברו בשוק.

תירוץ:

התוס' (ד"ה אליבא) ביאר, דמה שאמר ר' ישמעאל 'למה', כוונתו לב' טענות, א', שהערב מודה שכבר קיבל על עצמו ערבות בשעת נתינת ההלואה, ב', שאף אם בן ננס חולק על זה, מ"מ הרי עכ"פ התחייב הערב את עצמו בערבות מכאן ואילך. ועל הטענה הב' השיב בן ננס, דזה דומה למי שחונק את חברו בשוק, דלא מהני. [וע"ע בספר פרדס יצחק (אות ח) שתירץ באופן אחר].

דף קב:

גמ', ור"ל עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל חתם אלא דשייך ליה לשיעבודא דאורייתא

קושיא:

קשה, מה היא הסברא לחלק בזה ולומר שהודאה ע"י שטר דלא חתום מהני רק לגבי חוב כמו ערבות דשייך לשיעבודא דאורייתא, אבל לא לגבי חובות אחרות.

תירוץ:

המהר"ם שיף ביאר, [עפ"י דברי התוס' (ד"ה כתנאי) דהודאה תלוי בשיעבוד], דבשלמא גבי ערב, דשייך לשיעבודא דאורייתא, דהיינו דחזינן בתורה שיכול אדם לשעבד עצמו ע"י קבלה בעלמא, בלא חוב גמור, בזה הודאה מהני גם ע"י שטר גרוע דלא חתום, אבל לא לגבי חובות אחרות, שבהם לא מצינו בתורה שיכול אדם לשעבד עצמו בלא חוב גמור. [ועיי"ש עוד במהר"ם שיף שכתב עוד תירוץ].

גמ', אמר רבא מסתברא מילתא דרב בביתו נערה כו', והאלקים אמר רב אפילו בבוגרת

קושיא:

קשה, מה היא הס"ד דרבא לומר מסתברא מילתא דרב בביתו נערה, ומשום דקא מטי לידיה הנאת כסף קידושין, הא טעם זה מספיק רק לגבי אבי הכלה, אבל לא לגבי אבי החתן, וכמו שהעיר רבא עצמו בסמוך.

תירוץ:

בספר חידושי בתרא (אות תרלח) תירץ, דס"ד דרבא היתה דגם לאבי החתן איכא הנאה, במה שנשתעבד אבי הכלה לבנו, ובההיא הנאה גמר ומקני. [ולבסוף חזר רבא מסברא זו, וע"ע בריטב"א (ד"ה מסתברא) ובספר הערות (ד"ה אמר רבא) שכתבו עוד תירוץ צים].

גמ', והאלקים אמר רב אפילו בוגרת וכו'

קושיא:

קשה, היאך נשבע רבא שרב אמר הכי אפילו לגבי בוגרת, הא לא שמע רבא בעצמו דבר זה מפי רב [שהרי רבא היה נולד אחר מיתת רב].

תירוץ:

הריטב"א (ד"ה והאלקים) תירץ, שכיון שהיה לו לרבא הכרח מסברא שרב אמר כן, היה יכול לסמוך על זה כדי לישבע. [וכתב, שיסוד זה מוכח מסוגיין].

גמ', זאת אומרת בת אצל אמה

קושיא:

קשה, מה הטעם לזה, דבשלמא לגבי בת קטנה מבואר בגמ' שהטעם הוא מפני הסכנה, אבל לגבי בת גדולה לא נתבאר טעם הדבר

תירוץ:

המאירי (ד"ה זה שביארנו במשנה) ביאר, כדי שהאם יכולה להדריך את בתה במנהגי הנשים בצניעות ובמלאכה. [וע"ע בחי' חתם סופר (ד"ה ומשום) שתירץ באופן אחר].

דף קב

תוכן

- א. מדוע הוצרכה הגמ' לדינא דר' גידל אמר רב.
- ב. למה א"צ הכהן להחזיר הה' סלעים להאב אם אין בנו פדוי.
- ג. ביאור ספיקת הגמ', 'דברים הללו ניתנו ליכתב או לא'.
- ד. ביאור הצד דגבי שטר קידושין א"צ דעת האשה.

(א) מדוע הוצרכה הגמ' לדינא דר' גידל אמר רב

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מבארת הטעם שיכול אדם לחייב את עצמו לזון את בת אשתו לחמש שנים, בלי קנין, שהוא משום דינא דר' גידל אמר רב, ד'הן הן הדברים הנקנין באמירה'. ובגמ' לקמן (עמ' ב) מבארת טעם דר' גידל אמר רב, דמחמת ההנאה דאתי לידיה, גמר ומקנה.
- ב. **קושיית האחרונים:** הקשו הרבה אחרונים, למה הוצרך הגמ' לבאר טעם ההתחייבות משום דר' גידל אמר רב, הא לכאורה יש בזה טעם אחר, משום 'דין שכירות', שמבואר בשו"ע (חו"מ סי' שטו סעי' ד) שמי שהבטיח שכר לפועל אם יעבוד מלאכתו, ועבד הפועל את מלאכתו, חייב המשכיר לשלם, אפילו בלא קנין, וא"כ לכאורה ה"ה כאן, כיון שהבטיח הבעל לאשה שאם תתקדש לו יזון את בתה, והרי נתקדשה לו.
- ג. **תירוץ א', מרחשת:** המרחשת (ח"ב סי' לד אות ב) תירץ, שאין הכי נמי, חייב הבעל לזון הבת מדין שכירות, וחידשה הגמ', שהוא חייב בזה מכח ב' דינים, מכח דין שכירות וגם מכח דינא דר' גידל. וביאר המרחשת, שיש בזה נפק"מ, לגבי אם שוב מחלה האשה על מזונות בתה, שמצד דין שכירות מחילתה מהני, שחובת הבעל היא לאשתו, אבל מצד דינא דר' גידל מחילתה לא מהני, שחובת הבעל היא לבת עצמה.
- ד. **תירוץ ב', בית מאיר:** הבית מאיר (אהע"ז סי' נא סעי' א) תירץ באופן אחר, דלא שייך כאן כלל דין שכירות. וביאר, דהנה טעם ההתחייבות של 'דין שכירות' אינו משום שעבד הפועל את מלאכתו על דעת שיקבל התשלומין, שבאמת דעת הפועל לבדה אינה מספיק לחייב את המשכיר בלא קנין. אלא הטעם הוא, שעיקר מלאכתו של הפועל נעשתה בעבור התשלומין, ולכן חייב המשכיר לשלם לו שכרו, כיון שנעשתה מלאכתו.
- ה. **בית מאיר:** על פי זה תירץ הבית מאיר, דטעם זה לא שייך בסוגיין, שהרי עיקר הקידושין שקיבלה האשה לא היתה בעבור מזונות בתה, אלא עיקרה היתה בשביל הקידושין, שהאשה רצתה להתקדש לאיש זה, אלא שרצתה להוסיף על הבעל גם חובת מזונות לבתה, ובאופן כזה לא שייכא ההתחייבות של 'דין שכירות'.

(ב) למה א"צ הכהן להחזיר הה' סלעים להאב אם אין בנו פדוי

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה מברייטא, 'כתב לכהן שאני חייב לך ה' סלעים, חייב ליתן לו ה' סלעים ובנו אינו פדוי'. ומבארת הגמ' טעם החיוב, 'דמשועבד ליה מדאורייתא'. ומבארת הגמ' הטעם שבנו אינו פדוי, משום גזירה, שמא יאמרו פודין בשטרות [אם האב מוסר לכהן שטר חוב שיש לו על אחר במקום ה' סלעים].
- ב. **קושיית האחרונים:** הקשו הרבה אחרונים, למה א"צ הכהן להחזיר הה' סלעים להאב אם בנו אינו פדוי, הא תשלומין בטעות היא, שהדבר פשוט שהוא שילם ה' סלעים לכהן רק כדי לפדות את בנו, וא"כ אם למעשה אין בנו פדוי ע"י התשלומין, למה א"צ הכהן להחזיר הממון. ומצינו באחרונים כמה מהלכים ליישב קושיא זו, כמו שיתבאר.
- ג. **תירוץ א', יד דוד:** בספר יד דוד (בכורות נא.) תירץ על פי דברי הט"ז (יו"ד סי' שה ס"ק ג), שבאמת מצד הדין יש לחייב את הכהן להחזיר את הה' סלעים להאב, ומה שאין הכהן צריך לעשות כן למעשה, הוא משום קנסא, שקנסו חז"ל את האב, כדי שלא היא רגיל לכתוב שטר על פדיון הבן, שמא יאמרו פודין בשטרות.
- ד. **תירוץ ב', שער המשפט:** השער המשפט (סי' ט ס"ק ב) תירץ, שאין כאן תשלומין בטעות, שהרי מדאורייתא בנו פדוי, ורק מדרבנן אינו פדוי, ונמצא שמועילה התשלומין של הה' סלעים כדי לפדות בנו לענין דין תורה, וכשתקנו חז"ל לפסול הפדיון, וחייבוהו לחזור ולשלם עוד ה' סלעים לכהן, לא הפקיעו את הפדיון הראשון לגמרי.
- ה. **תירוץ ג', ראשית בכורים:** בספר ראשית בכורים (בכורות נא.) תירץ, דגבי תשלומי פדיון הבן לא שייך כלל דין מקח טעות, שמה שמצינו דין מקח טעות בהקנאה, זהו משום שכיון שהקנאתו היתה בטעות, הרי נמצא דליכא דעת מקנה, אבל לגבי תשלומי פדיון הבן, לא בעינן דעת הנותן, דגבי פדיון הבן ליכא דין הקנאה כלל, אלא רק דין נתינה, ולכן אף אם התשלומין היתה בטעות, אעפ"כ חלה התשלומין.

ג) ביאור ספיקת הגמרא, 'דברים הללו ניתנו ליכתב או לא'

- א. **סוגיית הגמ':** הגמ' מביאה דינא דר' גידל אמר רב, 'כמה אתה נותן לבנך כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך כך וכך, עמדו וקידשו קנו, הן הן הדברים הנקנים באמירה', ומסתפקת הגמ', 'דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב'. ומצינו בראשונים כמה דרכים לבאר ספיקת הגמ', כמו שיתבאר.
- ב. **דברי רש"י:** רש"י (ד"ה ניתנו ליכתב, ד"ה לא ניתנו ליכתב) פירש, 'נתנו חכמים כתיבה לדבר, אם באו להחתיים עדים בדברים הללו שהן בלא קנין, [אז] לא ניתנו ליכתב, דלא ליטרוף ממשעבדי, וכיון דליכא קנין לא משתעבדי נכסי'. ונחלקו הראשונים בביאור דבריו, כמו שיתבאר.
- ג. **ב' דרכים בביאור פירוש רש"י:** הריטב"א (ד"ה אמר ליה) ביאר כוונת רש"י, דמספקא לן אם כתיבת שטר בדברים אלו מהני כדי לטרוף ממשועבדים או לא. אולם הרא"ש (סי' ג) ביאר כוונת רש"י באופן אחר, שבודאי א"א לגבות דברים אלו ממשועבדים, אלא דמספקא לן אם מותר לכתוב הדברים בשטר, או שיש איסור בדבר, שיש לחוש שמא יגבה בטעות ממשועבדים.
- ד. **פירוש התוס':** התוס' (ד"ה ניתנו) פירשו באופן ג', שבודאי אפשר לגבות דברים אלו ממשועבדים ע"י כתיבת שטר, אלא דמספקא לן אם יש לכתוב הדברים אפילו בלא גילוי דעת משניהם, משום ד'סתם קנין' לכתובה עומד, או שמא גבי דברים אלו לא שייך כלל זה, כיון דליכא מעשה קנין, אלא נקנו בדברים בעלמא.
- ה. **פירוש ר"ח:** עוד הביאו התוס' (ד"ה הכא) בשם ר"ח לפרש באופן ד', דמספקא לן אם כדי להתחייב צריכים לכתוב את הדברים בשטר או לא, ואע"פ שאמר ר' גידל 'הן הן הדברים שנקנים באמירה', אולי כוונתו בזה היא, שאין צריך מעשה קנין, אך אולי עדיין צריך כתיבת הדברים בשטר. [ועי' בפנ"י (ד"ה ור"ח) שהקשה, אם נימא שצריך לכתוב הדברים בשטר, א"כ מהו החידוש שא"צ גם מעשה קנין].

ד) ביאור הצד דגבי שטר קידושין א"צ דעת האשה

- א. **ראיית הגמ':** הגמ' מביאה מחלוקת אמוראים לגבי שטר אירוסין שנכתב שלא מדעת האשה, רבה ורבינא אמרי מקודשת, ר' פפא ור' שריא אמרי אינה מקודשת. ומבואר שיש שיטות הסוברים, דגבי שטר קידושין השטר כשר אפילו אם נכתב שלא בהסכמת האשה כלל, ולא כמו שטר חוב, שצריך לכתוב את השטר לדעת הלוה.
- ב. **דברי הבעל המאור:** מכאן הקשה האבני מילואים קושיא מפורסמת. דהנה הבעל המאור (יבמות ט. מדפי הרי"ף) הקשה, למה לא נפסל כל שטר מדין 'מפיהם ולא מפי כתבם', שעדים צריכים להעיד על פה ולא בכתב. כדי לתרץ קושיא זו כתב הבעל המאור יסוד גדול, שעיקר השטר היא 'דעת המתחייב', שהלוה גילה דעתו שהסכים להתחייב, ונמצא שהשטר הוא 'מפי כתבו' של הלוה, ולא 'מפי כתבם' של העדים.
- ג. **קושיית האבני מילואים:** האבני מילואים (סי' לב ס"ק ד) הקשה על הבעל המאור, א"כ היאך אפשר לומר ששטר קידושין א"צ דעת האשה, שא"כ נמצא דליכא דעת המתחייב, ושוב לא נשאר אלא עדותם של העדים, וא"כ לכאורה יש לפסול השטר מדין 'מפיהם ולא מפי כתבם'. ומצינו באחרונים כמה דרכים ליישב קושיא זו. [ועי' בזה באבן האזל (הל' עדות פ"ג ה"ד ד"ה ובזה)].
- ד. **תירוץ א', אמרי משה:** האמרי משה (סי' יח אות א) תירץ, שאין האשה נחשבת 'מתחייב' בשטר קידושין, שמה שנקרא הלוה 'מתחייב' בשטר חוב הוא משום שהשטר הוא לחובתו, שהרי על ידו יכול המלוה לגבות הימנו, משא"כ בשטר קידושין, השטר אינו לחובתה כלל, ואחר שנתקדשה ע"י השטר יכולה לאבד את השטר אם תרצה.
- ה. **תירוץ ב', קובץ שיעורים:** הקובץ שיעורים (קידושין אות פ) תירץ באופן אחר, שעיקר כוונת בעל המאור אינה הדעת של 'המתחייב', דהיינו הדעת של מי שנתחייב על ידי השטר, אלא העיקר הוא הדעת של 'בעל השטר', ולגבי שטר חוב הלוה הוא 'בעל השטר', אך לגבי שטר קידושין האיש הוא 'בעל השטר' ולא האשה, שהרי האיש הוא שמקדש את האשה, ואין האשה מקדשת את עצמה להאיש.

דף קב

בענין מה פועל הקנין ב'דברים הנקנין באמירה'

גמרא:

לא בשטרי פסיקתא וכד' גידל דאמר ר'
גידל אמר רב כו' הן הן הדברים הנקנין
באמירה

תמצית הסוגיא:

הגמ' מביא חידושו של ר' גידל דבשטרי פסיקתא א"צ קנין, וכדאמרינן דאמר ר' גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כל וכך עמדו וקידוש קנו הן הן הדברים הנקנין באמירה

ובגמ' להלן (בע"ב) פירשו 'דבההיא הנאה דקמיחתני אהדדי גמרי ומקני להדדי'.

ואכתי צ"ב טובא, איך נתחייב לר' גידל בלי מעשה קנין, הא לא מצינו שום התחייבות בעולם בלי איזה מחייב [של הלואה או נזיקין] או מעשה קנין להתחייב. ונאמרו בזה ג' שיטות. בקוב"ש ועוד הוכיחו מכאן דבר יסודי בהל' קנינים דכל ענין של מעשה קנין הוא להראות על גמירת דעת, וכאן דידועין דגמר ומקני שפיר אינו צריך מעשה קנין כלל, וכן משמע מתוס' כמו שיתבאר. שיטה ב' דהוי תקנת חכמים, כך מפורש במאירי וכן השיב הנו"ב לחתנו. שיטה ג' ויש דרך שלישית דהוי כעין כסף דמצינו בקידושין דהנאה נחשב לכסף וכך העלה בחזו"א. וככל אחד מן השיטות מצינו כן בראשונים.

תמצית מראי מקומות

א. גמ' דף קב.

הגמ' מביא דינא דר' גידל דפסיקת התנאים אינו צריך קנין, אלא הוי מן הדברים הנקנין באמירה. וצ"ב היכן מצינו דבר כזה שיועיל בלא מעשה קנין.

ב. גמ' דף קב:

הגמ' הוסיף איך מהני הא דר' גידל, 'בההיא הנאה דקמחיתני' אהדדי גמרי ומקני. ומשמע דע"י הגמר ומקני מהני. ונחלקו המפרשים איך לפרש כוונת הגמ'.

שיטה א.

ג. תוס' ד"ה אליבא

מבואר מדבריהם דדינא דר' גידל מהני בדברים בעלמא כיון דגמר דעתו.

ד. קובץ שיעורים אות של"ו

כתב דע"י דגמר ומקני מהני בלא קנין, [ולא דע"י ההנאה הוי כיש בו קנין] ונ"מ דלא יועיל בקידושין.

ה. חזון איש בשם אביו חו"מ סי' כ"א

כתב כיסוד הנ"ל דעיקר הקנין הוא הגמירת דעת, ולכן מצינו דברים דנקנין באמירה בעלמא.

ו. נודע ביהודה חו"מ סי' כ"ח

הובא מה שכתב חתנו דיסוד של ר' גידל הוא דסגי בגמירת

דעת להקנותו בלי מעשה קנין כלל. והנו"ב השיב לו דהוי תקנת תקנת חכמים כמו שיתבאר בשיטה ב.

שיטה ב.

ז. נו"ב חו"מ שם

השיב לחתנו דודאי אין דבר כזה בעולם, וע"כ דדינא דר' גידל הוא תקנת חכמים שיועיל הקנין הזה.

ח. בית הבחירה קידושין דף ט:

המאירי כתב כהנו"ב דבדודאי עיקרו נמסך על התקנ"ח, והא דאמרו בההיא הנאה האינו עיקר הטעם אלא שלא יהא כהלכתא בלא טעמא.

שיטה ג.

ט. חזון איש אה"ע סי' נ"ט אות ט.

נקט ט' נקט דעצם ההנאה הוי קנין, וכדמצינו דבההיא דמהנה לת"ח נחשב ככסף כדמצינו בקידושין דף ז. ע"ש.

י. ספר המקנה שו"ע סי' נ"א סק"ב

מבואר ג"כ כהחזו"א דהוי מדין בההיא הנאה, אולם העיר דעדיף מיניה דמהני למטלטלין.

יא. פרי חיים כתובות סי' קפ"ב

מביא החזו"א והמקנה, ומביא דכבר איתא כן בחי' רב"ק, ומקשה דאי הוי משום ההיא הנאה, איך מקרי דהוי דברים

'הנקנין באמירה' הא אינו באמירה אלא די ש כאן כסף גמור,
ועוד למ"ל דגמרי ומקני אהדדי.

וע"ש שמביא מהג"ר חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל עפ"י דברי
הברכ"ש דאינו הנאה פשוטה, אלא הנאה מחודשת דנחשב
ככסף לענין קנינים.

יב. הערות וציונים כתובות דף קב.

הביא ג' שיטות הנ"ל, ודן אי מהני על הקנאת מטלטלין, כמו
שדן בפרי חיים איך מהני בהקנת מטלטלין, ודן שיהא תלוי
בצדדים הנ"ל בגדר הא דר' גידל.

כמ"ד להו אתם עדי וקי"ל דר"ל ור"י הלכתא כר"י. עיין בערך נ"ב בס"ה:

[illegible][illegible][illegible]

ה'ראשון וכו' א"ת
אצל אומרים בה אצל
האם. פת הנותנת מן
האחים וזין אותה בבית
אמה ואז כופין אותה
למור אצל גל נדרה
לפי קטנה, פ' מרלא
תקני למוקם שחם
ורקני למוקם שהיא אמה
ש"מ כן ה"ן תני שחור
שם אמה אצל כן אצל
אם אין אצל קטנה כן אם
אין נדרה: תנאי מן
ששם הדין כן קטן יורשי
האב אומרים אצל גרל
אצל אומרים אצל אמה
גרל אצלי (פ' מנינים
אלא) אצל מן שהראו חיי
ללושה משנה
השטחיה ע"ה:
וכו

חשק שלמה
על תוס' רי"ד

כִּי פִּיִּי בִּי. כְּלוּמָר הֵא דְמוֹקְמַת רִישׁ לְקִישׁ כֵּן וְגַם וְלֹא כִּי יִשְׁמַעְחָל לִיתָא דְלִמַּר לֵךְ ר"ל אֲנָה אֲפִילוּ לְרִבִּי יִשְׁמַעְחָל קֵא פְּלִיגְנָה אֲדִרְבִּי יוֹחָנָן: עֲרַב. שְׁעֵבְדָא דְלֹאֲרִייתָא: אֲבָל הֲבֵא. פְּלוּנִי חִיב לִיכָא שְׁעֵבְדָא דְלֹאֲרִייתָא: דְקָא מִטִּי הֲנֵהא לְיָדֶיהָ. כִּסָּף קְדוּשָׁה לְאַחֵיהּ:

שְׁמִיעָל וְרַחֲמָן
ש' ע' ט' און לא קאמו
השיך ליה שיעיבדא
לא שיך שיעיבדא
גידל אמר רב * כמה
כך וכמה אתה נתן
וקידשו קטו תה הן
האמר רבא מסכתאן
ה' דאמר מצינו התאה

מפי הנאה לידיה לא
יילו בוגרת דא לא
א הנאה אתא לידיה
מיחאתני אהרדי גמרי
נא ורב אשי דברים
א לרב ארבע ז"ל

מִיָּמֵינוּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה
 בְּרִי וְכִי אֶפְסֵר שִׁיבֹה קֹף הַבִּשְׁמֹת
 בְּשַׁעַת קִיּוֹן כְּגוֹן דְּרַגְשָׁא וְאֶדְרַדְרָה
 וּבַחֲזֵק לֵה הַתְּמַלִּים הַלְלוּ וְשִׁילֵּי הַמִּי
 חֲזֵן סַחֲמָא עֲמִידִים חֲזִינֻם מִיָּמֵינוּ
 וְחִירִין לֵה מַמְזִמֻּתֵינוּ בְּהַנְּתֵינוּ בְּיָדֵינוּ
 בְּזֵן נִוְקֵן דִּיחִין לִיכִי מִיָּמֵינוּ כִּי^א

מִיָּדָה יִשְׂרָאֵל כִּי יִשְׁמַע שְׁמִי
מִדַּעַת שְׁנוֹהָ הָאֵל
מֵאֵי לֹאן יִשְׂרָאֵל
יִסְתַּח מִשׁוֹכֵל כִּדְרֵי פֶּפֶא
כִּתְבוּ לִשְׁמָה וְשֵׁלָא
יֵאֵר אִמְרֵי מִקְדָּשָׁתָא

אמרי אינה מקודשת
מן יצויות מוכסים בני
מים משועבדים מפני
הכא במאי עסקין
הם נמי בשקנ' לאו ושא
הדמי בששנת מינו

חיישין לרצוה אומה לך דמשב אלג
האחין: אם בן. דיש חילוק בין גדולה
לקטנה: מיהו מוילד. זה מוזהב
למקום שיהא. דמשמע לגדולה
במקום שהא ולקטנה במקום שהא:
מאי

ו היינו טעמא כיון דאיתגהו בתנאי ב"ד אימר צרי
הראשון; אמר ב' הסדא "זאת אומרת שהיה
עסקינן דלמא בקטנה עסקינן ומוזש מעשה שהיה
כן קמן לאמו יורש האב אומרים דא גרל אצל
גרל אצל מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו
הה היה ושםיהו ע"ה^ה אם כן לינה למקום שהיה

קט מדר איירי ופי' מאי דמשמע בגיטין דלמאן דלא עניא אלא
 מדר מצינ' לאוקמה היא דמשמע גופין מן התמורדין (ענין [כא]:
 'הקוקן' (דף ח"א:) חנן אין מוטיאין לאסילת פירות ולשבח קרקעות
 ד"ל בגמ' (ס"ג ע"ב:) טעמא לפי שאין חסדיהן והיינו טעמא ונמי דממון
 קט טעמא דלא בחסדיהן הוה שזיה האב האב האב האב חסדיהן דררי
 בלא (דף ע"ב:) אמר שמואל אין פסוהין ממונות לאבש אלא חס' מיט' ב'

אלי מנשה יידן במוותו מלא בייחוד איכא בייחוד קטנה וספקה
 דענין לאה גב ממשעדי לא חייסין כי ההם אל הכל לחיוב
 להחפוש לאררי דמנעלה בדעתו שמהל ויזכרלה ויחפשו
 ויחפוש לאה גב ציט ממשעדי ממש דקיון להחפוש בתנאי ב"ד אימ
 רבא דטפי מתפסין אררי כל דלמאריה לעיל בפרק נערה (דף מ)
 וכתב אשמו או הוה גובה בתנאי ב"ד לא הוה גובה ממשעדי דהוה

[illegible]

נִתְּנָנוּ יָיִכְתָּהּ או **לֹא יִנָּתֶנּוּ יָיִכְתָּהּ**. פִּי' מִשּׁוֹם דָּקָמָס קִינן לִכְתִּיבָהּ עוֹמֵד⁽¹⁷⁾ שֶׁמָּא מִשּׁוֹם הֵב יִנָּתֶנּוּ לִכְתֹּב דֵּי קִנָּי מִיָּדוֹ דְּמִי וְקִשָּׁה דְּמִלָּא קִפְרִין מִהֵיכָל דְּלִין כּוֹתֵבִין שְׁטֵרִי אִירוֹסִין וְיִשְׁוֹאִין אֲלֵלָא מִדְּעַת שְׁמֵיהֶם הֵא מִדְּעַת שְׁמֵיהֶם כּוֹתֵבִין דְּלֵמָּא הֵב קִאֲמֵר הֵא מִדְּעַת שְׁמֵיהֶם

"בשמואל לו לבחוב וקמ"ל דלון
 וסובחן שמחמא והיה חמרים רב
 ודומעמט ליה ליה"ם ק"ס סובחן רב
 מודעת שיהא הייז דידעת שיהא
 שיהא תגלדו דידעו שיהא גמר
 הספקה אבל לא ידעו בחיבה
 דומיה דלעיל מויע סובחן
 שטער ללוא אה"פ שאין מלוא עמו
 והיינו אה"פ דלון וידע שטער מן
 האלהאם כלום וסובחן שטער למוכר
 אה"פ שאין עמו ויהא דיהי אה"פ

לִידֵהָ אֲבֵל בְּנוֹת דָּלָה
וְהָאֵלֹהִים אֲמֹר רַב
יָמֵהָ הִיא אֲבִי הַבֵּן
וְאֵלֶּה בְּתוּרֵיהָ הַנָּהָה
וְכֹמֶץ לַחֲדָדִי אֵילֵּךְ
וְעֵינַי וְעֵינֶיךָ

לא יצאו ליכבד אלא
 כותבין על מנת שאזוור
 כל זמן שאת עמי מא
 ליה לאמירה כתיבת
 ראשונה דין דברים א
 בלא כתיבה דלא קטני
 כותבין

אירוסין וגשוואן אלס
מרתע שנידעס כותבמס
פסקאל לא שטרי א
ורב שרביא דאיתמר
מרתעא רבא⁶ ורב

ה"ר פפא ורב שרביא
 תא שמע "מרו בגות'
 חורין ודיא ניונות מונג'
 שיקא כבעלת חוב
 אישקא מדיא אי הכי כ'
 כון דין ודיא פפא א'
 חורין ודיא ניונות מונג'
 שיקא כבעלת חוב
 אישקא מדיא אי הכי כ'

מתי לה קנין בעות דא
מתי לזו קנין מי לא
קנין והויב דמי כגון
איזו דליתא בתנאי ב

מגורע גרעני אלס בנא
אפסניטור: לא יאמ
אמה מנאי דבגדולת
דנניא מי שמת והני
ואמו אומרט יתא בנ
אצל ראוי לירשו מע

ומי שבקטו מיד והיה להחזקל עליו לון פון אשמו וכת אשמו"ס
קצובין אמי צדור הדין תימות מנכסין משועבדים אפילו ללא
כשאלן שס קצנה: **אימר** צדרי אחפסיהו. תימה לרי דענין
ולמון השמה הניעות מנכסין משועבדים מפי הניעות והיום ומפרס
הניעות והכל מפרס עטמוא מנכסין משועבדים אפסיהו ויל דללא
הניעות תימה לרי דהכל משמע דמחפסין צרי לניעות והלמן צ"ל

[illegible]

מחשבת ישראל

(א) וּמִקֵּץ יָמֵי קְדוּשָׁתוֹ ט:י
(ב) וְלַעֲשֵׂי קָדָשׁ א:ג (ג) לַעֲשֵׂי
פֶּה ד:ב קָדָשׁ ט:ו
ט:ה קְדוּשָׁתוֹ ט:ו מִמֶּנּוּ
(ו) גִּישׁוֹן נֶאֱמַר כֹּל הַעֲשֵׂי
וְלַעֲשֵׂי קָדָשׁ א:ו (ז) לַעֲשֵׂי מִוֶּה
(ח) לַעֲשֵׂי בְּנֵי ט:ט בִּיב מִ
י וְעֵשׂ חֹסֶם יִצְחָק זֶה
דִּה ט:ט כְּנָסָה א:
ק דְּלַעֲשֵׂי נֶאֱמַר ע"ב

(א) תשוב' ד"ה מיחט
הד"א עם ד"ה הכא :

גמ' זאת אומרת בת
ובר' עי' שיטה מקובצת
צ"מ קב. ד"ה אר"א
ז"א בשם רב חסדיה וא"ו:

ט [בקדושין איתא רבנא,
וכן הוצתק בכל הפוסקים]

[illegible]

באמידה. בלא קנין
ההקדשין חזקת חזקה

[illegible]

חשק שלמה
על תוס' רי"ד

(ב) צ"ל מניחן אותו אליו
ואין מניחן אותו אליו מי
שראה לזכרו.

444

שעורים

כתובות

קובץ

קלח

דלא מהני אם יורש אחד תופס כולו, ובוה תלוי מחלוקת הרי"ף ור"ח, אם חולקין לפי ממון או חולקין בשוה, דאי נימא דיש לכל אחד זכות בכל הנכסים ע"כ חולקין בשוה, כיון דלבעל מנה זכות בכל הנכסים כמו לבעל ג' מאות, אבל אי נימא דכל אחד מפקיע מזכות חברו מחצה או חולקין לפי ממון, ודעת הראב"ד נראה שהוא סובר כשיטת ר"ח דחולקין לפי ממון, וע"כ ס"ל דלא מהניא תפיסה, ועיין בהשגות ס"פ כ' מהל' מלוה שנראה דעתו כשיטת ר"ח.

דברי רמב"ם

הנרשא את האשה

שלו דף ק"ב. בהא דדברים הנקנין באמירה, כתבו בחוס' דיש דברים שנקנין באמירה בעלמא כדקאמר בסמוך, ולכאורה התם טעמא משום בההיא הנאה ואין זה דברים בעלמא, אלא קנין גמור דמהני גם בקידושי אשה, וי"ל דהתם קאמר בההיא הנאה דקא מיחתני אהדדי גמרי ומקני אהדדי וכיון דשניהן נהנין זמ"ז אין כאן קנין מטעם הנאה, אלא משום דגמרי ומקני בלא קנין. והנה הדבר פשוט דזה אינו מועיל אלא בממון אבל לא בקידושי אשה, דאפילו תהא אומדנא דמוכח דגמרי ומקני מ"מ לא תתקדש בכדי, וזהו ביאור הצריכותא קידושין ז' דאי אשמועינן ממונא משום דאיתיהיב למחילה, אבל קידושין אימא לא, היינו דהו"א דאין זה קנין כסף אלא מטעם דגמר ומקני, ולא מהני אלא בממון ולא בקידושין.

דברי רמב"ם

טורף מטלטלי גם מלקוחות, כמבואר בגמ' ב"ב מ"ד ועיין בשיטה ר"פ דו"ה בשם המאירי.

שלג דף צ"ב. בסברת רמב"ח דראובן גובה משמעון אחריות קשה דלא שייך אחריות אלא במקום שהיה לו הפסד אבל הכא הרי פרע חובו והוי כאילו מכרו בדמים ואיזה הפסד היה לו שיבקש אחריות.

שלד דף צ"ג. תוד"ה עד שלא החזיק וכו' דאפילו מי שפרע ליכא. מבואר מזה דאיכא מי שפרע אפילו במקום דאין כסף קונה מדאורייתא וכבר נחלקו הפוסקים בזה.

שלה ע"ב. תוד"ה רבי אומר וכו' שכל ג' מאות משועבדין לבעלת מנה. ולכאורה הוא תמוה, דהא אילו היו ג' מנים לג' אנשים, היה כל אחד מהן נוטל חמשים לכל מנה, ועכשיו שיש לאחד ג' מנים אינו נוטל אלא מנה, ואיזה טעם יש לחלק בין אם ג' מנים לאדם אחד או לג' אנשים, והנה יש לחקור בחייב לשני אנשים מנה לכל אחד ואין לו אלא מנה דחולקין, דיי"ל דיש לכל אחד זכות ליטול כל המנה, אלא דכיון דגם לחבירו יש לו זכות ליטול כל המנה ע"כ חולקין, או אפשר דכל אחד מפקיע זכות של חברו במחצה וכמו בשני יורשין דכל אחד מפקיע חצי מחבירו, ונראה דזה תלוי במחלוקת הרמב"ם והראב"ד פי"ט מהל' מלוה דדעת הרמב"ם, דהיכא דשוין ודינן יחלוקו, אם קדם אחד וגבה כולו מה שגבה גבה, והיינו דיש לכל אחד זכות לגבות הכל ואין אחד מפקיע זכותו של חברו, ודעת הראב"ד דלא מהני תפיסה דאין לכל אחד זכות רק במחצה, דחברו מפקיע ממנו זכותו בחצי, וכמו בשני יורשין

בסי' ה"ל ס"ע, ועין צ"ב שם מ"מ דהרמ"ה חולק וכו"כ
הגר"א ז"ל ולולא דבריהם היה אפשר לומר דהרמ"ה מודה
בזה דס"ס לאו אורחיהו לאהדורי משום נגיעות משום ספק אשה
דאע"ז אשה גרמה, לאו אורח לאהדורא גריס, וזה שייך גם בעומעום
ואנדרוגינום ולכאורה יש נ"מ גם להרמב"ם צין בטעמים ה"ל
כגון שנקרע אחר כך וממלא זכר דהטעם שכתבתי לכאורה אינו
יכול לסלקו דבשעת מעשה לא היה ישר ועוד לסלק את העומעום
דה"ל לאו אורחיהו לאהדורא ואולי עתה דיכול לערוח מסלקין לי
אבל זה אינו דאע"ז מסלקין היותם לאחר שיגדל אש"כ דאנו
רוצים רק על שעת לקיחה, שוב ראינו צו"ע ח"ע ס"י כ"ב
דעומעום מותר ביחוד עם הכל וא"כ לא שייך צ"ב לאו אורחיהו
לאהדורא ויעיין שם צביאור הגר"א לענין אנדרוגינום וע"כ ז"ל
דאחרי דעומעום ואנדרוגינום לא שכיחי לא עשו חכמים תקנה
מיוחדת להם רק נשאר צמין שבהם בלא פלוג דלא נחנו חכמים
דבריהם לשיעורין אחיך אשה דרכה לאהדורא ואיזה לאו דרכה
וא"כ שפיר תלה הרמב"ם דין עומעום ואנדרוגינום בספק אשה אף
דעומעום דרכו לאהדורא ואנדרוגינום לאו דרכו מ"מ אין לחלק
צין אנשים או צין הנשים אלא כל האנשים שוים וכל הנשים שוין
אף אם נמלא איש שאין דרכו לאהדורא או אשה שדרכה לאהדורא
אינו משתנה אללם הדיון לכן תלה הרמב"ם דינם בספק אשה
וא"כ יכול להיות שגם הרמ"ה ס"ל שאין לחלק ופליג גם באנדרוגינום
ובעומעום ודאי פליג עכ"פ.

פזר' ח"מ ס"י קצ"ו סס"ח וכתב הרמ"ה, עיין פרי"ו וצ"ח שנדחקו
בפירושו, ולענ"ד נראה פשוט דכוונתו ל"מ כשהסחורה שהייתה
בשעת זמן חלוקה עדיין בעין ונתייקרה אחר זמן חלוקה וצ"ח
לחלוק בה פשיטא דכל אחד נוטל כפי מה שעלה חלקו בזמן חלוקה
שקצו ציניהם וממילא יעלה הרייח שלאחר הזמן לכל אחד לפי
מעותיו אלא אפילו אם מכרו הסחורה לבסוף דאז נראה דנשתפז
מחדש אחר הזמן הראשון מ"מ חולקין בהרייח שעה אחר הזמן
הראשון לכל אחד לפי מעותיו דאף אם נשתפז מחדש מ"מ זה
היו נשתפזו בפירות או בסחורה וצ"ח הדיון מבואר בס"ט דחולקין
בריות לפי המעות ודוק.

הטור שחולק על הרמב"ן בסעי' י"ז וממשי"ב הגאון וכיון שאין צו
דין חלוקה כ"י נראה שחולק על הרמ"ה שצ"ע י"ז ואולי דמשום
הבית אין יכול לכופו לחלוק.

בסי' ה"ל ס"ע, דברי הרמ"ה נראה דדוקא אם יאמר מתחלה
גם הצריכה דאגוד אצל בלא זה אינו יכול ליקח כ"י אמות
שלו ולהניח לחצירו אמה א' שיהי שותף עמו דא"כ למד אחר
רש"ג אין שומעין לו משום הטעמים המפורשים בגמרא אי במכר
כ"י אי במתנה כ"י יניח לו האמה בשותפות ואין שום טעם נחלק
צין שיש לו להאומר ד"ה או ג' וחזר אף שזכר לחלק בזה בדברי
האחרונים אינו מולא שום טעם לחלק, אלא ש"מ דאין שומעים
לו שיהי שותף עמו במתנה אחת אלא"כ יתן לו גם הצריכה דאגוד
ורש"ג מיייר דאינו נותן לו צריכה דאגוד. אבל אם נותן לו הצריכה
דאגוד כתב הרי"י סט"ו דשומעין לו, והטעם דאין שומעין לו הצריכה
צריכה דאגוד אליבא דכו"ע משום דיאמר לו נמה לי להיות עמך
שותף בחלק קטן של ד' אמות אחרי כ"י אני שותף עמך צ"ח
אל"כ חתן לי הד"ה לעממי אליבא דח"ק או שחגוד אחת את
הכל זה ברור ודוק היטב.

כ"ל גרד"ו ויהי לך בקנינים דעיקר הקנין הוא שיגמור בלבו
להקנות הדבר לחצירו וחצירו יסמוך דעתו עליו ויש
דברים שקיים להו לחז"ל שצדצור בעלמא גומר בלבו נהקנות לחצירו
ויש שאינו גומר בלבו רק ע"י הקנינים המפורשים מן החורה או
מחז"ל, ודוק היטב בזה והפוך בה דכילה בה, דוק צ"ח ופוסקים
וחמלא כן, וחכמינו שדברים האלה כתב הגאון ר' אלעזר משה
מפינסק (שיחי') [ז"ל] בהסכמתו להש"ס דוילנה הנדפס במסכת
צ"ב, ודוק בדבריו כי נכונים הם מאד.

ברב"ר הנה"מ סימן ס"א שהביא מנהג עיין מש"כ בשו"ת, וכן
הלכה למעשה יש לשאול בזה את פי גדולי הדור שיחיו.

בסי' קע"ה ס"י לאשה וליחמיה, פי' אם באים כאחד אשה או
יחומים עם המלך [או אפילו עם איניש בעלמא כמבואר
בש"ע] אין להם דין קדימה אבל לענין שלא יוכלו לסנק אחר שכבר
קנה המלך זה אין צריך לומר כלל.

איזה חילוקים, אבל כבר כתבתי שאין לנו לדחוק עצמינו להרחיב הפלוגתא בין האמוראים, רק למעט המחלוקת.

והראיה שהבאתי בתשובתי הראשונה מן התוספתא היא כראי מוצקת. ומה שאתה רוצה בתשובתך השניה לדחות, וכתבת, יש לדחות דתנא דתוספתא לא נחית להכי ולא עסיק בדין את וחמור רק בדין דבר שלא בא לעולם, ואפשר דמיירי בגוונא דמוכח בהדיא בלישנא דשטרא שלא תלאן זה בזה וכל חד לחודיה קאי, ותנא מיירי רק מאותן נכסים שיקנה, ע"כ לשונך. ואני אומר, אהובי חתני לא כן הדבר, דודאי דברי הבעל התרומות שהביא ראה מתוספתא דלא זכה במה שיקנה תמוהים, דמה הוצרך להביא ראה מתוספתא וגמרא ערוכה היא בפ"ק דב"מ דף ע"ז ע"א, מה שאירש מאבא מכור לך וכו' לא אמר כלום, וכן שם ע"ב, שדה שאני לוקח לכשאקנה מכור לך מעכשיו וכו', ומסיק דרב דאמר כר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם¹. ועוד, למה נקט בעל התרומות הנותן מתנה ממה שקנה וממה שיקנה לא זכה במה שיקנה, כיון שעיקר מה שצא להשיענו שלא זכה במה שיקנה ושאלו קיבל אחריות לא מהני, הוי ליה לבעל התרומות למימר רק הנותן לחזירו מה שיקנה לא זכה וכו'. אלא ודאי דחדא מתורצת באידך, שאף שנתבאר בגמ' שאינו מקנה דבר שאינו ברשותו, הוה אמינא דוקא במקנה זה לחוד אבל במקנה בקנין אחד דבר שברשותו ושאינו ברשותו הוה אמינא להך גיסא דמיגו דחל הקנין על דבר שברשותו חל ג"כ הקנין על דבר שאינו ברשותו, וכמו שסבירא לה לדעה אמצעית שבס' ר"ג סעיף י' בהג"ה, וגבי קני את וחמור בפרק מי שמת שאני, דשם אי אפשר לומר מיגו דקנה אדם גם החמור יקנה, שזה דבר שאי אפשר וחמור אינו בר זכיה בשום אופן, ולכך רב המנונא סבר שם להיפך דמיגו דלא זכי חמור וכו', ור"נ ורב ששת כל חד לפי סברתו, אבל בדבר שברשותו עם דבר שאינו ברשותו הוה אמינא להיפך קמ"ל הבעל התרומות דלא אמרינן הכי. וזה לא נתבאר בגמ', והוצרך להביא ראה מהתוספתא ואי סלקא דעתך דהתוספתא מיירי בגוונא דמוכח בשטרא שלא תלאן זה בזה א"כ איך הביא הבעל התרומות ראה ממנה, ופשיטא שאם מפורש שלא תלאן זה בזה דלא אמרינן מיגו לשום נד. וגם על התוספתא גופה קשה, למה נקטה שהקנה דבר שקנה ומה שיקנה ולא נקטה רק דבר שיקנה לחוד אם הוא כדצריך, אלא ודאי סברתך ליתא, והתוספתא מיירי סתם בקנין אחד דבר שקנה ושיקנה, וא"כ ממילא דדבר שקנה עכ"פ זכה, וקשיא לרב המנונא. אלא ודאי כמו שכתבתי בתשובתי הראשונה דשאני בין דבר דודאי אתי ובין דבר שהוא ספק. ועיינתי בבעל התרומות וזה לשון התוספתא, הכותב נכסיו לבנו וחזר וקנה נכסים אח"כ, אף שכתב לו דאקני כל שלא היה לו בשעת מתנה ראשונה הרי היא של יורשים,

עכ"ל. ומדכתב וחזר וקנה משמע שגם בראשונה היה לו נכסים, וכן מדכתב כל שלא היה לו בשעת מתנה משמע דמה שהיה לו אז קנה, והיינו כמו שכתבתי, דאל"כ הוה ליה להתוספתא לומר בקיצור הכותב לבנו מה שיקנה לא קנה.

עוד אהובי חתני ידידי השגת על מה שכתבתי בתשובתי הראשונה, שכתבתי שאין נידון דשטר פסיקתא דומה להא דאמר שמואל [ב"ב קנ"ב ע"א] מתנת שכיב מרע בקנין אמרינן שמה לא כיוון להקנות אלא בקנין וכו', אלמא אע"ג דדברי שכיב מרע ככתובין ומסורין עם כל זה אם קבל קנין גרע דאמרינן שלא כיוון להקנות מתנת שכיב מרע, הוא הדין בשטרי פסיקתא אע"ג דנקנין באמירה היינו שלא קבל קנין, אבל אם קבל קנין גלי דעתיה דלא ניחא ליה להקנות באמירה, אלו הם דצריך בתשובתך הראשונה, ואני דחיתי דצריך שאינו דומה למתנת שכיב מרע, דשם בדידיה לחוד תליא מילתא אם איהו לא ניחא ליה להקנות בלא קנין מי יכריחו, אבל שטרי פסיקתא בשניהם תליא מילתא ודעתא דהכי מתחתי אהדי שיתן לו מה שפוסק לו באמירה, וחז"ל תיקנו שאלו דברים נקנים באמירה, א"כ מאן משגח ביה שאינו אינו רוצה להקנות באמירה, כיון שפסק לו ועמדו וקידשו נגמר הקנין שתיקנו חז"ל. ועל זה השגת בתשובתך השניה וזה לשונך, שותא דמר לא ידענא, דאטו תקנת חכמים היא דנקנין באמירה, אומדן חכמים היא שחכמינו אמדו דעתו דמחמת דמתחתי אהדי גמיר ומקנה באמירה בעלמא כקנין דעלמא, וכמו שמבואר בלשון רש"י ז"ל בפ"ק דקידושין [ט' ע"ב ד"ה באמירה] ובלשון הפוסקים, וא"כ כאן דחזין דלא ניחא ליה להקנות באמירה כיון דגלי גלי. וגם חזין דלא קני דבר שלא בא לעולם, מוכח דרק בדעתו תליא מילתא שהוא מקנה באמירה לא בתקנת חכמים, עד כאן דצריך.

ואהובי חתני לדעתי לא כן הוא, ובדאי תקנת חכמים היא². שאם לא תקנת חכמים [היא], מה בכך דגמר ומקני באמירה, כיון שאין האמירה קנין מה מועיל גמירת דעת³. הגע בעצמך, שאחד נותן מתנה לחזירו כלי נאה שבביתו, ולא נתנו לו וגם לא הקנה בחליפין רק באמירה שאמר חפץ זה שבביתי אני נותן לך ואני גומר דעתי ורצוני שתקנהו מעתה שיהיה שלך בכל מקום שהוא, הכי יעלה על הדעת שיקנה ומה בכך שהוא גומר בדעתו. ועובדא דאיסור גיורא יוכיח, שלא היה יכול להקנות לרב מרי בריה כי אם באודיתא, והרי פקדון היה ביד רבא ובכל מקום שהם ברשות איסור היו, ולמה לא הקנה לרב מרי בריה באמירה ואפילו, שלא בפניו ואין לך אן סהדי דניחא ליה יותר מאיסור לבנו. אלא ודאי שמה שאינו קנין על פי תקנת חכמינו ז"ל מאן משגח במה שגמר בדעתו, אבל בשטרי פסיקתא חז"ל תיקנו שיהיו נקנים באמירה⁴. ורש"י שפירש הטעם משום דגמר ומקני, הוא טעם למה חידשו חכמים בכאן קנין אמירה, הוא

כתבתי, דכל זה שייך כשהקונה עצמו נותן סודר להמקנה או אף ע"י עדים מ"מ בפני הקונה או שהוא שולח את העדים לקבל קנין, אבל אלו הקנינים שציוס החופה צפולין הדבר ידוע שהמחותנים נועדים יחד וגומרים כל פרטי הדברים, ואח"כ החזן והשמש מעצמן הולכין לכל אחד ומקבלין קנין סודר כל אחד על חיובו, ואין אחד מהאדדים שם אלא חזירו בשעת קנין סודר, א"כ לא שייך כלל לומר שהקונה גילה דעתו דלא ניחא ליה דליקני.

שוב מה שכתבתי בתשובתי הראשונה שאין הקנין גילוי דעת בכאן לבטל האמירה, והא דעשה קנין סודר הוא משום דדברים הנקנים באמירה צריך שלא יהיה הפסק בדברים אחרים, וחופה ליכא בלא תיגרר כמו שאמרו חז"ל [שבת ק"ל ע"א] ליכא כתובה בלא תיגרר, ולפעמים הא תיגרר כצידקא דמיא [סנהדרין ז' ע"א], ולכן חששו שע"י זה יתבטל כח האמירה ולכן עשו קנין סודר שאף אם תתבטל האמירה ישאר הקנין סודר וכו', הכל כאשר כתבתי במכתב הראשון. ועל זה השבת מדברי הרי"ב"ש הנ"ל, דגם הרי"ב"ש למה לו לומר משום יפוי כח והרי בכאן יש לומר שהקנין היה משום חשש עיכוב והפסק. הנה אהובי חתני, אף שכתבתי בתשובתי הראשונה כיון שכתבת שראית סברא זו ברי"ב"ש שגם בנשואין אמרינן שהקנין מבטל האמירה בודאי האמת אתך, וזה כתבתי אז בהיותי בכפר ולא היה הרי"ב"ש נגד עיני, ועכשיו עיינתי ואין מדברי הרי"ב"ש סתירה על סברתי מתרי טעמי. חדא, דאף יספיק הרי"ב"ש לומר שאין הקנין גילוי דעת דלא ניחא ליה באמירה רק הקנין משום שחושש שתתבטל האמירה מכח הפסק, לו יהיה כך, מ"מ עכ"פ אין הקנין מטערף עם האמירה שהרי הקנין הוא על אופן שתתבטל האמירה, וא"כ אף שלא תתבטל האמירה שפיר לא היה הפסק ועמדו וקידשו, מ"מ אף תגבה ממנו בדי ושוש קנין מזד עצמו אינו מועיל, שהאמירה מיחשב חוב בעל פה והקנין לא מהני לדבר שאינו קצוב, ולכן הוצרך הרי"ב"ש לומר שהקנין בא ליפות האמירה ומטערף. שנית אהובי חתני, למה לא דקדקת בדברי שאני כתבתי שהחשש עיכוב הוא מחמת דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרר, וכל זה לדידן דמקדשין תחת החופה, אבל צימי הגמרא או גם עכשיו בשאר מדינות דמקדשי בשעת שידוכין, באמת אין זה סברא שחששו לעכוב.

ובזה שכתבתי בתשובתי הראשונה, שאפילו אם נימא שאין בקנין שום נפקא מינה יותר מהאמירה, מ"מ במתנת שביב מרע עצמו לא אמר שמואל בהחלט שביטל הקנין את כח מתנת שביב מרע אלא כמסתפק שמה לא כיוון להקנות אלא בשטר וכו' וא"כ גם כאן לא היה הקנין מבטל בהחלט האמירה אלא ספק שמה לא כיוון להקנות באמירה, וכמבואר בתשובתי הראשונה ועל זה השגת במכתבך השני, שמוכח מדברי הרי"ב"ש בתשובה הנ"ל בזה דאמרינן גלי דעתיה דלא

משום דאמדו חכמים דעתם דניחא להו ולכן תיקנו חכמים שיהיה זה קנין, וכיון דתיקנו שדברים אלו נקנין באמירה שוב לא חילקו בדבר, ואפילו מתרמי אדם דלא ניחא ליה כבר הוא קנין מזד תקנת חז"ל, דומיא דמי שמקנה בקנין סודר הכי יעלה על הדעת שאם לא ניחא ליה בלבו שיוגמר הקנין מהני, ואפילו אם הקונה מאמין לו שהיה בלבו דלא גמר ומקני הכי מהני. ומוסר מודעא על מכירה יוכיח, דהיכא דלא הכירו באונסו לא מהני [ב"ב מ' ע"א וע"ב], והרי עכ"פ יש עדים שגילה דעתו דלא גמר ומקני, ואפ"ה כאשר מוכר אח"כ באחד מדרכי הקנין נגמר המכירה והקנין ואין אנו משגיחין בזה שהוא בדעתו. הכי נמי דברים הנקנים באמירה הקידושין הם גמר הקנין, ואין אנו משגיחין בקנין סודר שעשה וגילה דעתו דלא גמר ומקני.

ואל תשיבני מדברי הרי"ב"ש בסימן שמ"ה בזה שהאריך שם ששני קנייני שכל אחד הוא קנין לעצמו כדינו אז אין אחד גילוי דעת דלא ניחא ליה באיך אלא כל אחד בא ליפות כח, וכתב שם, וכן יש לנו לומר לפי סברת הרמב"ם ז"ל [פ"א ממכירה ה"ז-י"ז] שסובר שאין אדם יכול לשעבד עצמו בדבר שאינו קצוב כגון לזון את בת אשתו אפילו בקנין אלא דוקא בשעת נישואין שנקנה באמירה, ואעפ"כ אמרו בגמ' [כתובות ק"ב ע"ב] דע"פ שדברים לא יתנו ליכתב והיו מלוה על פה אם קנו מידו גובה ממשעבד, הרי דלא אמרינן כשקנו מידו גלו אדעתיהו דבקנין ניחא להו דליקנו ולא באמירה, וגם הקנין אינו מועיל בדבר שאינו קצוב ושיהיה הכל בטל, אלא אמרינן שקנו באמירה והקנין ליפות כוחו לגבות ממשעבד, עכ"ל הרי"ב"ש. ולפי מ"ש אני קשה לכאורה, למה לו להרי"ב"ש למימר שהקנין לא היה בזה גילוי דעת דלא ניחא ליה באמירה, והרי אפילו היה מיחשב גילוי דעת מ"מ מאן משגח ביה. אמרתי תרי טעמי, חדא, דאף עכ"פ לענין משעבדי היה בטל לגמרי דמזד האמירה אין שיעבוד ומזד הקנין ג"כ אין תועלת לדבר שאינו קצוב, וכיון שהקנין הוא גילוי דעת דלא ניחא ליה באמירה אף שאין בידו לבטל גוף האמירה מ"מ עכ"פ אין הקנין מעדיף כח האמירה בזה שהאמירה מזד עצמה לחוד לא מהני, לכן הוצרך הרי"ב"ש לומר דאין כאן גילוי דעת דלא ניחא ליה ואדרבה ניחא ליה באמירה ובא ליפות כח האמירה ע"י קנין.

ועוד אני אומר, דהרי"ב"ש נקט דלא אמרינן שגילו דעתיהו דבקנין ניחא להו וכו', לשון רבים, ומשמע שגם הקונה אינו רוצה לקנות באמירה, וא"כ לגבי קונה אם גילה דעתו דלא ניחא ליה מה מהני שהוא קנין מזד חז"ל ואטו בעל כרחו יקנה. ועל פי זה חוזר אני ממה שכתבתי בתשובתי הראשונה שעל הקונה לא שייך לומר בזה ניחא ליה דליקני ובהא לא ניחא ליה, אלא גם על הקונה שייך לומר כן, ובטלה דעתי נגד דעת הרי"ב"ש. אבל אעפ"כ צידדון דידן שפיר

שניהם כותבין, אלמא מהניא בהו כתיבה אע"פ שאין הפיסקא ידועה אצלם שהרי אין הקפידא אלא להיות הפיסקא על דעת שניהם אלמא ניתנו ליכתב כדין מלוה, ופירשה בשטר אירוסין ממש, ולא מתורת דחייה אלא אוקימתא מעליא, ומכל מקום גאוני הראשונים^א מסכימים לפסוק כרכא ורכינא וכן הדברים נראין, אלא שראוי לחוש לדברי הכל לחומרא.

זה שאמרו אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם לדעת הפוסקין^ב כרב פפא ורב שרביא אתה מפרשה בשטר אירוסין ממש, ולדעת הפוסקין^ב כרבא אתה מפרשה בשטרי פסיקאטא ר"ל תנאים הנעשין בין אבי החתן ואבי הכלה בשעת שדוכין בלא קנין קנין קנין ודאי כותבין שסתם קנין לכתיבה עומד, אלא שהתנו בלא קנין ואין כותבין אותן אלא מדעת שניהם שכא לא נתרצה להיותם מלוה בשטר אלא מלוה על פה, ושמא תאמר היאך אתה דנה אף במלוה על פה והלא דברים בעלמא הם, תקנת חכמים היא, וכמו שאמרו כמה אתה^ד לבנך כך וכך כמה אתה נוחן לכתך כך וכך עמדו וקדשו, על סמך אותן דברים, קנו והם הם דברים הנקנין באמירה, ומכל מקום יש מפרשים^ה דוקא שקדשה סמוך לאותן הדברים אבל לאחר זמן מרבה לא, ולשיטה זו יש שפירשו בתקנה זו שהטעם בה כדי שלא יטעו לומר שהקדושין תלויין באותם התנאים אחר שסמוך לאותן הדברים קדשו עד שאם לא יתקיימו התנאים יהיו הקדושין ספק ומתוך כך תקנו שיהיו הקדושין גמורין בלא שום תנאי והתנאים יהיו עליהם חוב גמור, ומה שאמרי^ו בה בההיא הניתא דמיחתנו וכו', אין זה עקר הטעם אלא כדי שלא יהא הדבר כהלכתא בלא טעמא סמכו הטעם לומר בההיא הניתא דמיחתני אהדר^ז גמרי ומקנו אהדרי אבל עקר הטעם הוא זה שהזכרנו, בתלמוד המערב^ח אמרו על דברים אלו שלא נאמרו אלא באביס חתן ואביס כלה, אבל לא אח על ידי אחותו ולא אשה על ידי כחה, ושמא תאמר לטעם שהזכרנו מה בין זה לזה, והלא יש לחוש אף באלו לטעות ולומר שהקדושין תלויין באותם התנאים, הם פירשו שבאלו אין להם כח להתנות שאין הבת והבן ברשותם, ואם יארע אי זה אונס יאמר זה לזה אני לא התניתי ואמי ואחי לא היה להם כח להתנות עלי לפיכך לא הוצרכו לעשות בהם תקנה שאין לחוש שיטעו לומר שיהיו הקדושין יכולין להתבטל בשביל אותם התנאים, אבל האבות דעת הכן והבת תלויים בהם ועל דעתם מקדשין ויבאו לטעות בכך ולפיכך הוצרכו לאותה תקנה, ומכל מקום יש מפרשים^י שאפילו לא קדשו אלא לזמן מרבה הואיל והתנו בשעת יא קדושין קנו, ועקר הטעם דבההיא הניתא דמיחתנו אהדרי וכו' ושמא תאמר

(א) כן קורא רבינו לרב האי גאון ז"ל ובמלחמות ור"ן כ' שכן פסקו רב נשרונאי גאון ובה"ג, וע' אוצה"ג תשובות סי' מ"ה. (ב) ע' לעיל ד"ה שסר. (ג) ע' לחם משנה הל' אישות פ"ג ה"ד. (ד) חסר "נותן". (ה) הרשב"ם מובא בתוס' בסוגיין כ' "מתוך התנאים" עמדו וקדשו וכ"כ בכתובות ק"ט א' ד"ה תשב, ובספור אהעו"נ א' כ' שקדשו מיד ולא הפסיקו "בד"א". ורבינו שב' "סמוך" "זמן מרבה" צ"ב מה הוא סמוך ומה הוא זמן מרבה ובריטב"א כתובות ק"ב ב' כ' בשם הרשב"ם שקדשו "באותה מעמד" משמע שאף אם הפסיקו בדברים אחרים מ"מ באותה מעמד קנו ולא כסור. (ו) כתובות ק"ב ב'. (ז) צ"ל "אהדרי". (ח) כתובות פ"ה ה"א ל"ב ב', ובגמ' שלנן הסדר: אשה אח אבל ברי"ף כתובות ק"ב ב' וכן ברמב"ם הל' אישות פכ"ג הי"ד הסדר כמש"כ רבינו. (ט) ספק הוא לי אם בני בניס או בנות דינים בזה כבנים; הרמב"ם כהל' אישות פכ"ג הי"ד כלל שאר קרובים כלל אח ואשה. (י) ע' תוס' בסוגיין וכ"כ כתובות ק"ט א' ד"ה תשב. (יא) צ"ב ואולי צ"ל והתנו "על" הקידושין או "שעת קידושין" ר"ל המעמד של קידושין (כמש"כ הריטב"א) או י"ל שכוונת רבינו למש"כ תוס' בכתובות ק"ט א' ד"ה תשב או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין.

שניים משתעבדי כיון דמטי הנאה לידם וכדליתא בש"ע שם, מיהו למש"כ בשע"מ פכ"ג מה"א דלזון את חתן בנשואין שניים לא משתעבד קשה אלמא לא.

ש"ע סי' ל"ח פ"ג ב"ש דמטי הנאה לידם חולקים אם נחקיים התנאי כו', בא"מ כ' ל"ב ק"י ב"ש סי' קמ"ד בזה דלמדי גיטין ע"י ב' דחיישין שמה בזה, דכר"ש דס"ל דהוא חשש דאורייתא, ס"ל כהרמב"ן דאין האשה נאמנת אם התנאי ביד הבטל אף שהוא בקום ועשה, ואינו מוכן שאין דברי רמב"ן אלא בזה אומר קיימתי וביא אומרת א"י אבל כשמכשפת מורה הרמב"ן שהיא נאמנת בקדושין ועוד דבכח משמע דאם בזה הוא בזה א"י חלילה דל"כ מנא ידעה שלא בזה, וא"כ הוי תנאי זינו לבניה ואין דברי רמב"ן אלא בתנאי שכל הבטל לעשות שלא בפניה דהתם מסתמא הימנו אהדדי, ואין דברי רמב"ן אלא בקדושין אבל בגט מודה רמב"ן שאם התנאי תנאי שחשבה לריבה האשה לזר אף שאין הבטל יודע, ומיהו בתנאי שחשבה היא נאמנת אף אם הבטל מכחישה כמש"כ הרשב"א והר"ן סי' א' בשם רמב"ן, אבל י"ל דוקא בתנאי שבדבר ומשום דמזדרי אבל בתנאי שבדבר הבטל לבטל בגט חיישין שבעל ועי"ש ברשב"א ואף לעס רשב"א משום שמעמיד דבר בחזקתו היינו נמי בדיוק שדעתה לקיים תנאה אבל לא בדיוק ולפיכך חיישין שמה עשה מעשה ובטל בגט, ומיהו דעת ריב"ז גיטין שם דאף בתנאי שבדבר הבטל היא נאמנת שלא בזה, ודוקא לפיוס חיישין עי"ש.

סימן נו

(א) **יבמות** ק"ו א' לא סבר לה מר להא דר"י כו', ל"ט למא לא עשה ר' חייא ברב פפא ומאי הוי ס"ד דר"י, אי צ"ע לאכשורי הוי למעבד כר' חייא מאי חקשי ל' ר"פ, ואי צ"ע לאכשורי הוי חייא ע"כ כר"ל ס"ל למא חזר ב', ומלישנא דר"פ משמע דר"י דר"י שמישאל ל' להא דר"י, וגם ל' ואלא כיכי חייא ל' ל' מוכן הלא וכו' דברי ר"י בפירוש חליה מועת.

שם ז"ל ב' ל', פרש"י מדין פועל, וקשה הלא בכל תנאי אינו מתחייב לקיים תנאו, כמש"כ בשע"מ פ"ג ב"ש סי' א' בסוגיא דבן לוי, אלא שאם אינו מקיים התנאי בעל המעשה וביא הלא לא נתכוין החולץ שחכה בפעולתו, אלא שלא תחריכו החלילה אם לא תתן, והיא לא נתכונה להתחייב לו שכן פעולה, ואם נימא דאע"ג דאין כאן פיסוק על השכר מ"מ לר"ך ליתן לו שכרו שלא מחל שכרו שחרי עשה על התנאי, ובלא פיסוק זוכה בשכרו כדאמר ב"מ ע"ו א' וליחזי עבדותיהו ז"ל דא"כ כשאמר ל' אצוי בך אתה כונסם נמי ויחזי עבדותיהו, אלא ע"כ שאלא פיסוק לא יכול לחבוע שכר דלא חל עלי' שם פעולה בסתמא, ואין לומר דכיון דעשה על פיו וסבר שחכה בעד היתר החלילה מאתים ז"ל חייב ליתן אף שלא התחייב בשכרו, דהא אמר ב"מ שם דאמר ל' בשה"כ ב' ואמר לכו ב'ד, אי אמר לכו שרכס על בשה"כ אין לפועלים על השלוח אלא תרעומות, וגרסא דאי אמר לכו הריני חונן ע"מ שחתי ל' מאתים ז"ל וכל תנאו ואם לא תתני לא תהא חלילה, אינה חייבת בשכרו דודאי תנאי קאמר, אלא הכא באמר ע"מ שחתן ולא כפלי' לתנאו, הוי ספק אי תנאי קאמר או בשכרו קאמר, וכיון דתנאי בחליה לא מחייב, דין הוא דסתמא מתפרש בשכרו [וזכור ממש דין ע"מ שמע"ר שלי ב"ש סי' א' דאמרין ששיר, כיון דתנאי ב' זכ לא הוי מוטיל כדאמר חולין קל"ד א' למ"ד תנאי הוי נותנה לכל כפן שיריה, ואף שברעב"א קדושין כ"ג משמע משום שלא אמר ב' נחיה מ"מ למש"כ לקמן סי' ע"ג הטיק חלוי אם אפשר לקיים המעשה והתנאי ומי"מ י"ל דע"מ שחתן גרע ומתפרש לשון תנאי דוקא, ומיהו מלינו ל' ע"מ על פיסוק כמו שזכר כדי ע"מ לפעור עבדים המשמשים אה"ר ע"מ לקבל פרס] [ובכ"ז ח"ל חמד מהשבתו אלא כל לשונות סתמא דיון מכריע את הלשונות כפי הראוין] והכיון דמתי תנאי אחרין יותר דנתכוין לתנאי כדי שלא יוכל המקבל לאחר קיום התנאי ועדין ל' בהתנאי, אבל הכא עדין ל' בשכר ואפשר דבאמר איכר ע"מ נמי ידו על התחתונה ואמרין לתנאי נתכוין אבל באמר ל' ב"מ סמך עליה דבאופן המוטיל תאמר ל' והנך הוי מתפרש בשכר ונ"ל.

לא נתקיים נאמנים, למש"כ לעיל אף אם הוא לבדה אומרת שלא קיים הבטל א"י דבטל מכחישה נאמנת. כ' עוד בשו"א ושו"ת אומרים שלא עברו נאמנים, למש"כ לעיל אפשר דאף אם הוא מכחישה כיון שהוא אומר שלא עבר כיו ודאי קדושין. כ' עוד ואם שניהם אומרים שעבר על התנאי ונתבטלו הקדושין אינם נאמנים, וזכר דלא כהגהת ח"י בר"ן, וכן נראה להלכה דלא כשע"מ שאין להקל בקדושין בלא ראי'.
כ' עוד תנאי קום ועשה וביא אומרת א"י והוא אומר שקיים לדעת בר"ן היא מותרת לשוק, ולמש"כ לעיל אף לדעת בר"ן הוא ס"ק.

כ"ע ואם היא מכחישה בבדי שער המקדש על התנאי שלא דבר עליה לשטון מותרת לשוק דלא כב"ת, ד"ז מבואר בהדיא בר"ן וריב"ז בתנאי שר"ך לעשות עמה וכיכי שהיא מכחישה בבדי אין סברא לחלק בין תנאי שטוש עמה כגון ליתן מאתים ז"ל לתנאי שטוש ב' ל' ע"מ. כ"ע תנאי בק"י וכו' אומר שלא קיים וביא אומרת א"י הקדושין בטלים, למש"כ ב"ש לעיל לדעת ר"ן אם היא אומרת א"י אף אם הוא אומר שקיים היא מותרת לשוק אלא הכא דן לדעת רמב"ן ומיהו למש"כ לעיל דוקא כשהבטל אומר שלא קיים.

כ"ע ואם התנאי בשו"א ואמר שעבר בפועל וביא א"י הוי ספק, וגדולה מזו כ' ב"ש לעיל דאפי' שניהם אומרים שעבר על התנאי אינם נאמנים. שם ב"ש משמע אם התנאי בשו"א ור"י אומר שעבר בפועל כו' כ"ל, אם נימא דהכי דהשני מכחישו הוי ספק ניחא לשון רמ"א.

(ה) **סי'** ל"ה ב"ש סי' כ"ב, כ' דהיא נאמנת לומר אם הבינה, ועי' ב"מ שה"ק אף אם אומרת שהבינה הא הוי קדושין בלא עדים, ולמש"כ לעיל ס"ק"ג כל שיש עדים צעיקר בקדושין וידוע לנו ספיקות שיש בזה כל שנתבררו הספיקות אה"כ הוי קדושין אלא ל"ל דאם אומרת שהבינה סוקלין על ק"י ולא חיישין דהשתא נחשבה כדבר.

(ט) **כ'** בר"ן בסוגיא דתנאים סי' א', בשם ירר, דקדש ע"מ שיתן מאתים ז"ל וכו' סתם דאע"ג דמתלה בתנאי לענין חלות הקדושין מ"מ כר' ז"ל שכיב בתנאי נזקף למלוא וחייב לשלם לה, ואם תאמר בזה נתחייב הלא אף אם אמרין דעמו שנתלה ליתן לה כה הוי כדאמר מתנה חתן לך ויכול לחזור בו, וי"ל דהקנין הוא מדרב גיזל כדאמר כתובות ק"ב ב' בהדיא הנאה כ' וגרסא דזה הוי קנין דאורייתא כדאמר לעיל ז' א' בזהם חשבו בהדיא הנאה כ' וכן גיטין י"ד א' בהדיא הנאה כ' והוי קנין כסף דהא יש כאן הנאה שזכ פרוטה ויכול להתחייב בעד ההנאה מלוא מנה, וכן ה"ל דאמר לעיל א' א' דינר רע ה"ז מקודשת ויחליף הא דמתחייב בחלופי הוא מדרב גיזל, ובג"ז ח"מ סי' ב"ח כ' דר"ג תק"מ דאל"כ מאי מחייב דגמר מדעתו להקנות הא מ"מ צ"ע קנין, ותימא הא הנאה הוי ש"כ וקונין בזה מבי"ת, ומיהו קשה שאם פסקו מעטלין צעין למא קנה הלא אין שכירות פועל קונה מעטלין כדאמר ע"ז סי' א', וכי"ת דהכא הוא בהוראת חוב דבר"ן וריב"ז שם מבואר דאפי' במתנה ולא בהוראת חוב מדלא מחייב בדלג"ל וכמש"כ בב"ת שם ומצינו ב"ש, עוד יש לעי' הא דליתא בש"ע שם דדוקא בזה ולא בשאר קרובים ודוקא בנשואין ראשונים, ותנאי לא מחייב לעולם מתנת הנאה חיתון שבעל משתעבד לאשתו והאשה לבעלה ויש בזה הנאה פרוטה, וכי אמר אצוי או אציה שהוא מתחייב לה או לו בעד רצוי הקדושין והנשואין ועמדו וקדשו ונשאו למא לא יתחייב מדיון חן מנה לפלוגי ואני אשלם וכשוכר פועל לעשות בשל חזרו ואמר לו שוכר ע"י, כדאמר ב"מ ע"ו א', ואפשר דאם פרשו בהדיא שכן מתחייבין בהדיא הנאה שפיר חשיב קנין, ואפילו בשאר קרובים ואפילו בנשואים שניים, והכא בסתמא, דאז בנשואין ראשונים דמטי הנאה חיתון לדידי' בסתמא משעבד נפשי' בהדיא הנאה, אבל בנשואין שניים או בשאר קרובים דלא חשיבי הנאה צדוכו בסתמא לא משעבדי נפשיהו, ומיהו בל"ש ואשה אף בנשואין

נא דברים שנקנו באמירה אם נתנו לכתב ובו פעיף אחד:

א איש ואשה שהיו ביניהם שדוכין ואמר לה כמה את מכנסת לי כך וכך ואמרה לו וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך (א) (ואין חילוק מה בין נשואין לנשואים לשניים) (כן נראה מהרמזין וכ"כ הרי"ט ש"י ש"מ"ה) וכן האב שפסק ע"י בנו ובתו כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך: הגה ודוקא דנדרים כאלו שניד האל לקיים אלל אס פוסק על נזו שיעשה חזיה דנר כגון לילך אחריה למקום אחר אינו נקנה באמירה דלפין זה מלוי נאלץ רק נזן (מרדכי פרק הנושא ונפרק מי שמת). עמרו וקדשו (ב) קנו אותן הדברים ואעפ"י שלא היה ביניהם קנין ואלו הן הדברים הנקנים

קונטרס אחרון

בלשון ירושלמי וז"ל שהאב אינו זכאה אלא בדברים ובלבד דברי שהן נקנין באמירה. משמע דאתי לאפוקי דברי שאין נקנין בכל מקום באמירה כגון בהקדש ובשכיר מרע וכן משמע בב"ב דף קל"א דא"ל ר"פ לאב"י. הא אין אדם מקנה לדבר שלב"ע אע"ג דהתנאי הוי בשעת נישואין. וכמ"ש הבית שמואל בס"ק ז' בשם הריב"ש דבשעת נישואין נמי קנה ולדעת העיטור צ"ל דמקשה מהא דאמר במתני' דאפי' לא כתב לה ולא התנה בשעת נישואין ואפ"ה מחייב מתנאי ב"ד. ולפ"ז צ"ל דהא דאמר רבא בריש פ' הנושא מסתברא מלתי' דרב בביתו נערה דקמטי הנאה לידי' פירש"י כסף קידושי' לאב"י לאו מטעם קנין כסף דהא כסף לא קנה במטלטלי. אלא דרבא נמי נחית לטעמא דכסף קידושין עדיפא לקנות טפי משום הנאת החותן. אלא דלא מסתבר לי' למימר משום הנאת החיתון לחוד. ונראה דמוכח הכי מדקאמר דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אתי' לידי' וכו' קשה הא רבא עצמו אמר דף ז' בקידושין בתן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת מדין ערב וכו' ע"ש. א"כ אבי הבן הוי כאלו אמר לבנו תן מנה דהיינו כסף קידושין לאבי הבת ואתן לך כך. א"כ אם הקנין הוי מטעם כסף. אין חילוק בין אבי הבן לאבי הבת. וכ"ש לדעת הפוסקי' לקמן סי' נ"ב דחייב הפסיקתא של אבי הבת הוא לבתו ולא לחתנו. א"כ בביתו נערה הוי כאומר הילך מנה והתקדשי לפלוני דאמר רבא שם דמקודשת מדין עבד כנעני. וה"נ ה"י קנתה מן האב נדונייתה ע"י כסף קידושין שנותן הבעל לאב"י מדין ע"כ. וה"נ י"ל דקונה הבן מאביו מדין ערב. ואין לומר דא"כ בביתו כוגרת נמי הוי כמו תן מנה לפלוני ואקדש אני לו דאמר רבא מקודשת מדין שניהם מדין ערב ועבד כנעני. א"כ ה"נ מתחייב לבתו כוגרת בכסף קידושין שמקבלת הבת. וכ"ש לדעת הפוסקי' דפסיקא של אבי הבת לחתנו. א"כ הוי כמו תן מנה לפלוני ואקדש אני לך ואין חילוק בין אבי הבן לאבי הבת מ"מ הוי לי' לרבא למימר הכי. ולמה הוצרך לטעמא דבההיא הנאה דקמיתני אהדרי. אלא על כרחך צ"ל דוודאי ע"י כסף לחוד לא שייך קנין במטלטלי. אלא בצירוף טעם דקמתחני אהדרי. והיינו דקאמר רבא דלא תימא דבעינן דוקא הנאה גדולה שמקבל הכסף קידושין עצמו. אלא אפי' בלא הנאה זו מהני. ולכאורה הוי אפשר לומר דאפ"ה בעינן צירוף קנין כסף וכמו שכתבנו דאבי הבן ובכוגרת נמי איכא קנין כסף. מיהו באמת משמע מדברי הפוסקי' דטעמא דמתחני אהדרי לחוד נמי מהני אפי' במקדש בשטר או בביאה דליכא הנאת כסף. וכן משמע מדכתב הרמב"ם דמהני הפסיקתא אף בשעת נישואין דלא

הטור כתב ואם כל אחד נותן משכון לחבירו וכו' א"כ אין כאן יתר בטחון שהרי גם חבירו מוחזק כמותו וע"כ כוונתם שיתקיים בזה הקנס והדר ה"ל אסמכתא ובוה נכון דאין קושיא על המהרש"ל מלשון התוספות בקידושין דף חית ד"ה מנה אין כאן שכתבו ושמוא בשידוכין לא אמרין וכו' כיון כשהאחד מהן חוזר הב' מתבייש בדבר דתוס' כתבו שם אם אחזור בי אתן לך כך וכך ומשמע שאחד לבד נתן משכון לחבירו ובוה שייך סברת ה"ט שנתן המשכון ליתר בטחון והיינו שלא הזכיר הרא"ש מ"ש תוס' משום בושט משום דהרא"ש איירי בנתנו ערבותנו זה לזה ותו ולא שייך ליתר בטחון כנ"ל ועל הש"ע שכתב אם נתן משכון וכו' דמשמע שא' נותן משכון לחבירו ולא השני אין קושי' דהרי הש"ע לא הזכיר לעיל דעת הטור דאינה אסמכתא בשידוכין ומ"ש ה"ט דאף שחייב מדין בושט מ"מ נפקא מינה אם החוב מתחיל מעכשיו אז חל עליו תורת משכון להיות קודם לב"ח הוא דוחק מאוד וגם צ"ע לדין זה דאף אם הוא בתורת קנס אינו חל אלא משעה שחזר בו ואם אינו ברשותו באותו שעה לא קנה את המשכון קודם החיוב ואם הוא ברשותו בשעת חזרה זכה בו מדין תפיסה קודם בעל חוב אחר וצ"ע:

סימן נא

(א) ואין חילוק בין נשואין ראשונים לשניים. עיין בחידושינו לכתובות דף ק"ט תוס' ד"ה תשב דמוכח מן הסוגיא דקאמר מי לא עסקינן דגרשה והדרה וכו' דאפי' בנישואים שני' מהני פסיקא בין איש לאשתו: (ב) קנו אותן הדברים ואע"פ ש"א ה"י ביניהם קנין. משמע דעיקר רבותא דר' גידל אם פסקו ליתן פירות וכלים ניקנים הם בעצמן. אע"ג דאין מטלטלין נקנין בכסף. ההוא הנאה עדיפא טפי מכסף בעין. וכה"ג כתב ב"י חושן משפט סי' ק"צ בשם התוס' שהבי' הר"ן דבנותן לאדם חשוב ההוא הנאה מיוחד ככלי דיהב הקונה למקנה. וקנה בו בתורת חליפין. ולפ"ז אף מטלטלין קנה עכ"ל. ומיהו הכא עדיף טפי דאפילו מטבע שאינה נקנה בחליפין אפ"ה בפסיק' נקנה אותו מעות עצמו. דהא רב סתמא קתני כמה אתה נותן. ומשמע אפי' מטבע. וכן כתב בהרי"ה העיטור שהבי' הגהות מיימוניות פ' כ"ג מהלכות אישות ואפי' הוא מטבע. אלא דהעיטור ס"ל דאפי' הוא דשלב"ע מהני כפסיקה דלא חילקו חז"ל בפסיקה והרמב"ם ז"ל נראה דס"ל כיון שמצינו גבי הקדש בקדושת דמים וגבי שכיב מרע דנקני' באמירה אפ"ה לא מהני אלא בדשב"ע. כדאיתא בכתובות דף נ"ט ובכמה דוכתי' ה"נ באמירה זו הדין כן. וכן משמע

ושמעתי ממו"ר הגרש"ל זצ"ל לפרש בזה⁷⁸¹ עפ"י מש"כ הגרב"ד [בכתי"ק] בבי' דברי הרשב"א (קידושין ז.), דהנה אי' בגמ' שם דהמקדש אשה בהנאת אדם חשוב קידושין קידושין, וע"ש בגמ' שכ' "וכן לענין ממון", ונחלקו הראשון אם קאי גם בענין הנאת אדם חשוב, וע"ש ברמב"ן שהביא מהר"ח דקאי גם בענין אדם חשוב, וז"ל, ור"ח כתבה אהילך מנה ויקנו לך נכסי, ואמרו דההיא הנאה מחשבה ככלי דיהבי' הקונה למקנה וקנה בו בתורת חליפין אותן נכסים, ולפי"ז אף במטלטלין קנה בה, עכ"ל. והיינו דהר"ח פ' הגמ' דמועיל בתורת קנין חליפין. וע"ש ברמב"ן שתמה עליו "ואיני רואה בזה השמועה זכר לכלי וחליפין". וע"ש ברשב"א שביאר בזה וז"ל, ולא ירדתי לסוף דעת רבינו גר"ו בקו' זו, דאטו באשה ובקרקע הנאה זו כסף ממש היא, הנאה יש כאן כסף אין כאן, אלא כדי לקיים כונת המקנה ודעתו אנו רואין הנאתו כאלו יש לה ממש שיתקיים דעתו עליו, והלכך לגבי אשה שהכסף קונה בה אנו רואין אותו כאלו הוא כסף, וקבלתו היא ומתקדשת בו, ובמטלטלין שאין הכסף קונה בו כאלו הנאתו כלי וקבלו בחליפין והלכך בין קרקע בין מטלטלין נקנין בכך כדברי ר"ח ז"ל ואריך, עכ"ל, וצ"ב כוונתו, וביאר רבינו הגרב"ד ז"ל בזה⁷⁸² דמצינו שני מיני הנאות, א[הנאה שנחשב לממון גמור ככל שזה כסף דעלמא⁷⁸³, דהגם דאינה בעין הוי ממון גמור לכל דיני תורה וכגון לענין חיוב דמה שנהנית, וכמו ברקוד לפני הוי פעולה שהוא שו"כ, ומאי שנא ממשות של שו"כ מפעולה של שו"כ.

⁷⁸⁰ ראתי בתשו' אבני קודש להג"ר נחום לעווי זצ"ל [הנודע בשם ר' נחום שאדיקער שה' גר בירושלים ונפטר בערך בשנת תרכ"ד] בס' ח' (עמוד ק"ט בד"ה ולענ"ד) וז"ל, "דהאי הנאה דמיתחני אהדדי הוא חשיב לי' כאילו קיבל דבר חשוב, ובהאי הנאה דמקבל מינ' מחמת החיתון גמר להקנות והוי קנין חליפין, דומיא להא דאמר' בקידושין דף ז. דאדם חשוב שנתנה היא לו מקודשת משום הנאה דמקבל מינה הוי כאילו קיבלה היא ממנו, וכן טעמא דרב בב"מ דף מז. דחליפין קונה בכליו של קונה משום דניחא לי' לקונה דלהוי מקנה קונה כי היכי דליגמר וליקני לי', ושטעמא משום דאינו מתנה גמורה דקנין סודר הדרי למרי וכמ"ש הר"ן בקידושין שם [ג. מדפי הר"ן]. משא"כ בשיש לו הנאה גמורה באמת הוי קנין סודר גמור וכדמוכח מהר"ן שם, וזה טעם שאמרו חז"ל בהאי הנאה דמחתי אהדדי דהו"ל הנאה גמורה הוי כאילו קיבל חפץ בתורת קנין סודר מינ' ולכן ניקני באמירה".

782 בכת"ק שהיה אצל מו"ר הגרעש"ל זצ"ל, ואמר שלא ידוע לו מדוע לא הדפיס הגרב"ד זה בספרו. אצל חתמוני

⁷⁸³ "וואס איז א פשוטע שו"כ, עס איז געלט וואס איז געלט". ולא רק לענין קנינים אלא לתבוע בעבורה מה שנהנית,

[ב] אמנם מצינו עוד סוג הנאה, כגון בהנאה דערב דבההיא הנאה דקא מהימן לי' כו', או בשומרים בההיא הנאה דנפיק קלא דאיש מהימן הוא, גמר ומשעבד נפשי', והנאה כזו היא רק ממון לקנינים והשתעבדות, אמנם אינה ממון בדיני ממונות, וא"א לתבוע בעבורה מה שנהנית ורק דחידשה התורה⁷⁸⁴, אלא דלענין קנינים יכול לשעבד עצמו עבור ההנאה וכאילו הוא קבל חפץ ממנו, [א"ה, דכיון דעיקר דיני קנין תלוי בדעתו הוא יכול לשעבד עצמו נגדו] ומצינו בתורה ענין זה בחיובא דערב.

וביאר הגר"ד דזהו עומק דברי הרשב"א דהנאת אדם חשוב הוא הנאה מחודשת (א"א נייע סארט הנאה) לענין קנינים, ואינה הנאה של שו"כ, אלא דהוי דין דבההיא הנאה יכול לגמור ולשעבד עצמו. ורק דבערב ועב"כ ילפי' דין זה מקרא ובאדם חשוב הוא מסברא. וא"כ כ' הרשב"א דהנאה דאדם חשוב אינה כסף ממש ורק דהנאה הוי דבר "וואס פערענטפערט דעם דין שו"כ", וחי' הרשב"א דכמו"כ "עס קען פערענפערען די דין כלי אויך", דהוי "אזע קבלה, עס פארעכענטויך ביי מיר מיט דאס וואס די אדם חשוב נעמט די מתנה אזוי ווי איך האב געקראגען א חפץ". והיינו דאינה כסף ממש ורק דהתורה החשיבתה ככסף לענין דיכולה לעשות השתעבדות וא"כ כמו"כ יכולים להחשיבה ככלי. [א"ה, לכאו' ר"ל דענין כלי לחליפין הוא משום חשיבותו, וי"ל דאם בדעתו וכלפיו הוא דבר חשוב גם הוא יכול לשעבד עצמו נגדו, אלא דכ' הגר"ד דהיינו רק בהנאות אלו אבל בהנאה דהוא ממון גמור בעי' כלי, ולכאו' כוונתו הוא דזה אינו תלוי בדעתו].

ועפי"ז ביאר מו"ר מה דמצינו הכא לשון ד"הן הן דברים הנקנים באמירה", והרי כסף גמור הוא, ולפי הנ"ל מובן טפי, ע"כ שמעתי. אלא דאכתי צב"ק דלענין קידושי אשה בהנאת אדם חשוב לא אמרי' דהוא קנין באמירה.

ראיות מראשו' דדינא דרב גידל הוא משום דגמר ומקני' והנה עי' בקוב"ש בסוגיין שנקט בפשיטות דהוא מדין קנין כסף, אלא שכ' להוכיח מתוס' לא כן, דהנה תוס' בע"א הק' על ר"ת דאיך שייך להתחייב עצמו בשטר והא הוי מטלטלין, ותי' "די"ל דהואיל וטרת למכתב שטרא גמר ומשעבד נפשי' שהרי אפילו באמירה בעלמא יש דברים שנקנים כדקאמר בסמוך", ואילו הקנין הוא מחמת ההנאה איך דייקו מזה כלום, ומבו' להדיא מדבריהם דס"ל דהקנין נעשה עי"ז גרידא שגמר ומקני' אהדדי, והיינו עי"ז גמירות דעת גרידא⁷⁸⁵. וכן מבו' מדברי הרי"ז (מובא בשל"ט ג בסוגיין), דו"ל, שנים שבאו להתחתן יחד ואמרו זה לזה כמה אתה נותן לבנך כו' ומתוך אותן הדברים עמדו וקדשו נתחייבו באותן הדברים בדיבור בלבד, לפי שעל ידי חובת החיתון גומרין ומקנין זה לזה, כאלו הקנו על ידי דבר שראוי לקנות בו כו'. עכ"ל.

[ואגב יש להוסיף דנראה דהכרחו של התוס' לפרש כן הוא מלשון הגמ' ד"קונין" דמשמע קנין גמור ולא רק התחייבות, דבב"מ (צד.) בש"ח שהתנה להיות כשואל אי' "בההיא הנאה דנפיק קלא דאיש מהימן הוא גמר ומשעבד נפשי'", ובע"כ דלא מהני מדין קנין כסף. ובהכי יש ליישב מה שיש לדקדק קצת דתוס' לא הביא סוג' דב"מ צד. ומח. לראי' ליסודם, ואמנם עי' במהרי"ט

⁷⁸⁴ דהיינו "א באזונדערע הנאה אויף מאכען קנינים". דמחשבי' כאילו "איך קריג אריין א חפץ פון ממון פון דיר" לענין קנינים.

⁷⁸⁵ ובטעמא דמילתא דלא קני מחמת ההנאה כ' הקוב"ש "ולכאורה התם טעמא משום בההיא הנאה ואין זה דברים בעלמא, אלא קנין גמור דמהני גם בקידושי אשה, וי"ל דהתם קאמר בההיא הנאה דקא מיתחגי אהדדי גמרי ומקני' אהדדי וכיון דשניהן נהנין זמ"י אין כאן קנין מטעם הנאה, אלא משום דגמרי ומקני' בלא קנין", וצ"ע. אמנם בפשטות י"ל דתוס' פירשוהו לענין קנינים וכמשמעות לשונם, ולענין זה איכא חסרון במטלטלין, וגם לענין התחייבות יתכן דס"ל דלא שייך לשעבד עצמו ע"י כסף, דהרי כ' רב"ק עצמו דמב"מ פ' הזהב משמע דלא שייך.

בקצובים וע' בתוס' בגיטין נא. ד"ה או דסובר מ"ד זה שרק הלואה לא טורף ממשעבדי בלי שטר דבצינעא יזף אבל שאר חובות אם קצובים גובים ממשעבדי בלי שטר. וזה כוונתם גם כאן.

דף קב.

הן הן הדברים הנקנין באמירה. מבואר בגמ' בעמ' ב' דטעמא משום דבההוא הנאה דקמיחתני אהדדי גמר ומקני. ובביאור קנין זה נאמרו כמה דרכים. א. הנובי"ק חו"מ ס' כ"ח ד"ה עוד אהובי, כתב שזה תקנ"ח ובלי תקנה לא יועיל גמירות דעת בלי מעשה קנין. וע' במשובב ס' ע"א סק"ט שמביא שיטה בשם הרא"ה שגם כתב שזה תקנ"ח. ב. החזו"א אבה"ע ס' נ"ה סק"ט מביא דברי הנוב"י וכתב דיש לומר דהוי קנין דאורייתא דההוא הנאה נחשב ככסף וכסף הוא קנין להתחייב וע"ע מש"כ בזה החזו"א ב"ק ס' כ"א סק"ה. ג. הקו"ש כאן מוכיח מדברי התוס' בד"ה אליבא שאין זה מדין קנין כסף אלא דבמקום דאיכא סיבה מיוחדת לגמירות דעת סגי בזה להתחייב בלי קנין.

יש לעיין אי האי דינא דר' גידל מהני רק להתחייבות ולא לענין הקנאת חפץ בעין או אולי גם חפץ בעין נקנה ע"י אמירה בכה"ג. ומה שהביא אותי להסתפק בזה הוא דברי התוס' שהקשו בד"ה אליבא איך מתחייב ע"י שטר הא מטלטלין אינם נקנים בשטר [ביאור קושיתם ע' לקמן]. ותירצו כיון דטרח לכתוב שטר גמר ומשעבד נפשיה כמו שמצאנו בדרכ גידל. ושם פשוט דמהני שטר רק להתחייב אבל להקנות מטלטלין ע"י שטר א"א ולא אמרינן כיון דטרח גמר ומקנה כמבואר בדברי הרא"ה ש כאן. אך הדבר מבואר שהא דרב גידל הוא אפילו בהקנאת ממון בעין ולא רק בהתחייבות. שהרמב"ם כתב בפ"ו מזכיה הי"ז שדינו של ר' גידל דמהני אמירה הוא רק לדברים דבעלמא

מהני קנין אבל דבר שלב"ל שלא נקנה בקנין לא מהני בו גם הא דרב גידל. ובעל העיטור חולק וס"ל שהקנאה בדברים הנקנים באמירה מהני גם לשלב"ל ודבריו הובאו בב"י ריש ס' נ"א ובגאון שם סק"ד ובהגהות מיימוניות פכ"ג מאישות הי"ז אות ח'. ומוכח שבעה"ע למד או כנוב"י דהוי תקנ"ח או כקו"ש שמקנה בלי קנין בגלל גמירות דעת אבל לדעת החזו"א דהוי קנין כסף בודאי לא יועיל בדשב"ל. וענין זה דהקנאת דשב"ל הוא רק כשמקנה ממון בעין דלענין התחייבות יכול לשעבד גופו לשלם ממון שיבוא אח"כ לרשותו כמבואר בתוס' בריש אע"פ. וכ"כ הח"מ שם סק"ד וכן מפורש בדברי הריב"ש שהובא בח"מ ובכ"י בד"ה ומ"ש דוקא, ע"ש. א"כ צ"ל שאין כוונת התוס' לדמות לגמרי לדרב גידל אלא רק הביאו דמצאנו ענין של גמר ומקני ובדרכ גידל מהני אפילו להקנאת ממון בעין ובשטר מהני רק להתחייבות ולא להקנאת מטלטלין בעין.

ת"ש כתב לכהן. בה"א הגמ' למדה שמה שאין בנו פדוי אפילו לכשיתן הוא משום שע"י כתיבת השטר יש הודאה על חיוב ה' סלעים חוץ מחיוב הפדיון או שחל ע"י הודאתו חיוב לכהן מדין אודיתא או לר"ת ע"י קנין שטר ומה שנותן לכהן הוא פרעון חובו ולא עולה לחיוב הפדיון. אבל למאי דמשני שכל מה שחל חיובו הוא משום דבל"ה מחויב וכתבתו מהני רק לברר לו כהן א"כ קשה אמאי אינו פדוי לכשיתן הא אין חיוב נפרד אלא רק חיוב מכח הפדיון. ומשני כדעולא. ובדברי עולא מבואר שמה שצריך להגיע לגזירה הוא רק לענין מה שאינו פדוי אפילו לכשיתן אבל עד הנתינה אינו פדוי מדאורייתא כמש"כ התוס' בד"ה אי הכי. ומכאן מוכיח הרשב"א בקידושין דף ה. שהתחייבות לא נחשב כסף לקנינים ולקידושי אשה שאם נחשב כסף למה לא יהיה פדוי לפני שהגיע הממון ליד כהן דעצם ההתחייבות יחשב כנתינת כסף. [ונחלקו הראשונים בקידושין דף ח. אם התחייבות